



**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Qvæstio III. Vtrum contingentia virtualis sufficiat ad actum liberum Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 397

ad omnem novam deliberationem, & praeterea quavis fortasse mutatio propositi imprudenter facta possit accidere sine augmento cognitionis, non tamen prudens; unde cum in Deo nec imprudens mutatio esse possit, nec augmentum cognitionis, ut prudenter fieret talis mutatio relinquatur nullo modo in Deo esse posse.

Alia tandem ratio reddi posset de indivisibilitate instantis, sed quia parvi momenti est opere praeiudicium duxi illam relinquere.

Ad ultimum argumentum concedo maiorem, & nego minorem; nam licet Deus ita amet, & possit non amare nihilominus tamen non potest absolute dici, quod actus liber Dei possit esse, & non esse absolute, & formaliter, solum enim dicimus, posse esse, & non esse aequivalenter; quia indifferens est deus ad amandum, & non amandum; quapropter cum ex vi libertatis habeat indifferentiam ad volendum, & nolendum &c. ideo actus volendi, & nolendi possunt esse & non esse aequivalenter; quae contingentia virtualis, aut aequivalentia non convenit Deo respectu Paternitatis, quia non est praedicatum liberum, sed omnino necessarium; quia constitutio Patris omnino necessaria est sine libertate, & indifferentia; unde non mirum quod neque virtualiter, neque formaliter possit definire esse Paternitas; & contra vero licet actus liber Dei non possit definire esse formaliter, quia est deus, potest nihilominus virtualiter definire, quia est liber, & ad libertatem requiritur contingentia in creatis formalis propter imperfectionem creaturæ; in Deo virtualis propter summam perfectionem divinitatis. Quapropter si fingatur in deo respectu Paternitatis suppositione impossibili, contingentia virtualis eo modo, quo concedimus eam in actu libero posse esse, & non esse aequivalenter sine vlla additione, & diminutione formali; & solum virtuali, in quo assimilaretur Paternitas actui libero; si autem concederetur contingentia formalis in Paternitate divina, in eo casu (qui maiorem impossibilitatem includit, quam prius, quia tum fingit paternitatem divinam esse liberam, cum ex se sit omnino necessaria tum tribueret illi contingentiam formalem ad essendum & non essendum formaliter, quae maximam imperfectionem involuit, quam non includit contingentia virtualis) sine dubio concedenda essent additio, & diminutio formalis; sicut etiam concedi deberet in actu libero si haberet contingentiam formalem; sed quia in praesenti non habet illam, sed potius loco illius contingentiam virtualem, aut aequivalentem contingentiae formali creatæ, ideo in Deo nulla datur additio, aut diminutio formaliter, sed solum aequivalenter, & sic concedimus nullo modo sufficere ad constitutionem Dei in esse amantis libere divinitatem præcise ut sic, sed potius esse necessariam additionem volitionis liberæ supra divinitatem virtualiter, & aequivalenter.

Ad confirmationem ultimam respondeo, verum esse quod quando non datur in Deo effectus, vel quasi effectus formalis alicuius formalitatis, necessario deficiat ratio formalis secundum exigentiam talis rationis formalis, quia nunquam datur ratio formalis in subiecto capaci quia constituit illud in tali esse quia autem constitutio Dei potest dupliciter esse, aut per formalitatem creatam uti est unio hypostatica, quæ constituit Verbum divinum in esse uniti, aut per formalitatem increatam qualis est actus liber, dupliciter potest deficere formalitas aut aequivalenter, aut

formaliter si sit increata formalitas solum aequivalenter; si autem sit creata formaliter, quia unumquodque praedicatum debet deficere secundum contingentiam propriam: ergo si actus liber Dei non habet contingentiam formalem, sed aequivalentem & unio hypostatica habet contingentiam formalem; hæc formaliter, illa aequivalenter deficiet esse.

QVÆSTIO III.

Virum contingentia virtualis sufficiat ad actum liberum Dei?

SECTIO I.

Sententia adversaria ponitur.

PRIMA sententia docet, etiam si detur distinctio virtualis, & aequivalentiæ in Deo, ratione cuius verificantur praedicata contradictoria respectu intellectus, & voluntatis divinæ, nihilominus tamen in Deo nullam dari contingentiam virtualem, aut aequivalentiam, quia dicit imperfectionem respectu Dei, imo si daretur in Deo, non sufficere ait hæc sententia ad formalem libertatem, & indifferentiam Dei; ita P. Herize, tom. 1. in 1. p. tract. 2. disp. 16. de libertate volitionis divinæ, cap. 7. per totum; notissime P. Alarcon 1. p. disp. de divina voluntate, & alij hanc sententiam defendunt. Probat P. Herize sic suam opinionem, primo hæc admirabilis distinctio virtualis divina hoc habet singulare supra omnes creatas virtuales, quod ratione eius sunt veræ propositiones contradictoriae in divinis, non autem in creatis; imo in rigore contradictoriae non sunt ex defectu identitatis; cum namque dicimus, contradictorias esse eiusdem, atque de eodem intelligere debemus de eodem, hoc est in distinctio realiter, & virtualiter distinctione virtuali divina. Quo circa cum dicimus essentia à Patre communicatur Filio, Paternitas non communicatur; non sunt propositiones contradictoriae, ut dixi: ergo pari ratione cum ab his magistris applicatur hæc distinctio virtualis libertati, constitui debent rationes virtualiter distinctæ, in Deo tamen formaliter existentes, de quibus veræ sunt propositiones alias contradictoriae: ut exempli gratia si dicamus, principium volitionis liberæ non est contingens, volitio ipsa libera est contingens.

Probo hanc consequentiam, quoniam aliud est distinctionem realem existere virtualiter tantum in Deo, hoc est cum realis actualis non sit, eam virtute esse ratione munerum, quod exercet, aliud est formalitates reales illas, inter quæ interest distinctio virtualis, tantum esse virtualiter, & non esse formaliter. Apertum huius rei exemplum est in essentia divina, & Paternitate quæ actu & formaliter sunt, licet non actu, sed virtute distinctæ: ergo simili ratione si inter principium virtuale, & actum liberum est distinctio virtualis, duæ formalitates reales formaliter in Deo existentes dari debent, altera, quæ sit principium virtuale, altera quæ sit volitio libera formalis, quæ quidē tamen si virtute tantum distinguantur formaliter in Deo sunt. Probo hanc consequentiam; nam si in Deo

non est formaliter volitio libera, atque formaliter principium illud virtuale (semper inexplicatum) non ponuntur extrema necessaria ad distinctionem virtalem, etenim omnis distinctio eo modo, quo est, non tantum requirit, hoc non esse illud & diuisum esse ab alio, sed etiam essentialiter prærequirit hoc & aliud: ergo dum non ponuntur extrema distinctionis non potest applicari distinctio.

Dices, extrema distinctionis esse principium virtuale virtualiter tantum, & volitio libera virtualiter tantum.

2 Sed contra primo: ergo non applicatur ea distinctio virtualis diuina, quæ deseruit fecunditati, sed alia, eaque difficilius, & admirabilis magis: probo consequentiam, quoniam illa solum veritatur inter formalitates in Deo formaliter existentes; nec per distinctionem virtalem aliquid suppletur circa modum existendi, sed tantum in ordine ad munera distinctionis, hæc autem tua versatur inter formalitates solum virtualiter existentes in Deo, & quod mirabilius est atque inexplicabile, præstat ut ratione eius distinctionis virtualis deus Deo eundem effectum formalem, non aliter, quam si formaliter existerent, hoc mens non capit.

3 Contra secundo, si essentia diuina, & paternitas non essent formaliter in Patre, sed tantum virtualiter, ut singis, neque esset Deus formaliter, neque Pater formaliter prima persona diuinæ Trinitatis, quis hoc non videat? Rursus quia homo est tantum virtualiter in Deo, tantum est Deus virtualiter homo: ergo si tantum à te constituuntur virtualiter extrema eius distinctionis virtualis in Deo, & non formaliter, Deus nequaquam erit formaliter liber, formaliter volens producere creaturas, formaliter principium virtuale liberæ volitionis, sed tantum virtualiter; destruisque formalem diuinam libertatem, dum abusu distinctionis virtualis eam explicare niteris.

4 Contra tertio inter extrema, quæ tantum sunt virtualiter in Deo, non est distinctio ea mirabilis virtualis, ratione cuius licet vere formare propositiones contradictorias; v.g. quia homo, & equus sunt extrema virtualiter tantum existentia in omnipotentia Dei, de ea non licet affirmare simul continere hominem in sua virtute productice, & non continere: sed per te hæc extrema sunt tantum virtualiter in Deo: ergo tibi non licet inter ea constituere distinctionem virtalem singularem. Muor vero propositio vniversaliter vera est in omnibus, quæ virtualiter tantum sunt in Deo, nec habebit instantiam in aliquo à nostra quæstione distincto; instantiam vero subsumere ex ipsa re, de qua est concertatio, vitiolum est.

5 Contra quarto, esto verum sit, virtualiter tantum esse in Deo illa extrema. Peto anne distinguantur inter se distinctione mirabili virtuali an non? sed alia inferiori seu vulgari. Si primum ergo sunt in Deo existentes virtualiter rationes reales, de quibus veræ sunt propositiones contradictoriæ: da nobis ergo illas, vna erit principium virtuale virtualiter existens non est contingens altera: volitio virtualis virtualiter existens est contingens: de hac igitur volitione libera virtuali distincta virtualiter à principio virtuali eadem difficultates militant, quæ de formaliter si eam existentem formaliter constitueres. Nam petere possumus an ea volitio virtualis in Deo sit Deus? an existat à te? an sit perfectio? an entitas realis? & cum per te pro priori naturæ ante

virtualem eliciendam potuerit non existere virtualiter, potuit quidem manere in esse possibili virtualiter idem, quod modo virtualiter existens est Deus in Deo cui existens à se, est perfectio, ensque reale: ergo contra tuam virtalem volitionem liberam locum habent difficultates omnes propter quas reiecit cap. 4. Caiet. & sequacium extensiuam per sectionem; si secundum: ergo non ponis principium virtuale in ordine ad volitionem liberam, ut probabam numer. 48, nam quo pacto sit principium virtualiter eliciens volitionem, si inter principium & volitionem non est virtualis distinctio.

Dices, te non constituere duas rationes, aut formaliter, aut virtualiter existentes virtualiter distinctas, sed vnā solam simplicem in Deo virtualiter æquivalentem duabus, non contingentem in se, virtualiter æquivalentem contingentem; sicut vna res in Deo ratione virtualis distinctionis æqualeat duabus in ordine ad munera distinctionis. Ita poni à te virtalem contingentiam in libertate diuina æquivalentem reali creaturæ, cum realis non sit, sed quæ ita se habet, ac si realis esset.

Sed contra hoc est; nam virtualis hæc contingentia ex parte Dei, qui est obiectum non est aliquam rationem formalem, aut virtalem in Deo existentem esse contingentem, sed tantum ita se Deum gerere, ac si contingenter vellet creaturas: ergo non est Deum esse liberum vere in se, sed ita se habere, ac si esset liber, cum tamen liber non sit. Confirmo, ex hoc quod essentia diuina in prima persona ita se habet in ordine ad Paternitatem, ac si reuera Paternitas ab ea fluere Logicali saltem emanatione, non esset sufficiens, ut reuera prima persona esset verus Pater, nisi veram, ac realem Paternitatem habeat, aut formaliter ut sit Pater formaliter, aut virtualiter, ut sit Pater virtualiter: ergo pari ratione si tua virtualis contingentia, nec ponit rationem formalem, nec virtuale in Deo contingenter existentem, sed tantum ita se gerere Deum, ac si contingenter vellet creaturas, cum tamen nolit contingenter ex parte formalitatum diuinarum, non ponis in Deo ratione eius virtualis æquivalentiæ veram libertatem, sed tantum ita se Deum habere in ordine ad creaturas, ac si esset liber cum tamen liber non sit.

Præter hæc vel cum aliquo fundamento in Deo dicis ita se habere, ac si contingenter vellet, vel sine fundamento ita singis, ut tueatis libertatem Dei. Si hoc secundum: ergo libertas Dei est quid à te fictum sine fundamento in ipso, quo nihil absurdius. Si primum, quodnam Deus præbet fundamentum, ut dicamus ita se habere ac si contingenter vellet.

Dices, quia libere vult creaturas, sed contra in tua sententia idem est libere velle, ac si contingenter vellet: ergo non das fundamentum, sed ais idem per idem.

Deinde argumentor in hunc modum, cum ais ita se habere, ac si contingenter vellet, atque Deum denominas realiter, & formaliter libere amantem creaturas, aut iste effectus formalis est realis, aut rationis. Non secundum, quoniam constitueres libertatem Dei in ente rationis, quod à nobis confutatum est supra cap. 3. & à te relapsum punitur. Nec primum, quia non habet formam realem in Deo existentem; nam ita se gerere, ac si contingenter vellet, non est in Deo existere ali-quid reale, quod antea non existerat; anne si deus nolisset condere creaturas, essetne in ipso aliquid

aliquid entitatis realis, quod modo non est? vel an modo, cum vult creare mundum, est aliquid entitatis realis, quod tunc non esset? nequaquam; posset quippe Deus realiter mutari, realem acquirere, & amittere perfectionem, quoniam omne reale perfectio est, ut contra Fomsecam docui n. 24. & 25, à qua forma reali tribuitur effectus ille formalis realis, qui modo est & tunc non esset; nulla sane assignari poterit; asserere vero, effectum formalem realem sine forma reali contra lumen naturale est.

Hinc cernitur extra rem adduci illud de distinctione virtuali diuina aequivalenti reali creatæ; Etenim distinctio hæc virtualis vere, & realiter, ac formaliter est inter absolutam, & relativam, inter intellectionem, & volitionem, eaque denominat virtualiter distincta; nulla vero realitas, aut formalitas est actu in Deo, quæ in se sit aliquomodo contingens, cum dicas, ita se habere tantum, ac si contingens esset, & hoc appellas esse contingentem virtualiter; negas autem in Deo esse quidquam contingens: ergo in distinctione virtuali formam habebis Deo intrinsecam, per quam denominantur distincta virtualiter diuina, quæ eam habent, non vero habemus formam liberam, aut contingentem in tua opinione, per quam Deus denominatur liberè, & contingenter volens. Porro cum dicimus, eam distinctionem virtutalem aequivalere reali, non est putandum aequivalere in ordine ad denominationem formalem, nec enim essentiam, & Paternitatem constituit actu formaliter distincta, sed tantum virtualiter, nec aliud mens capit; nimirum quod illa in se sit tantum virtualis distinctio, & quod essentiam, & Paternitatem actu realiter, & formaliter distinguat. Dicimus ergo aequivalere in ordine ad effectus distinctos, atque separabiles ab ipsa distinctione virtuali, ut ad communicationem essentia, non communicata Paternitate, qui effectus posterior origine est ipsa distinctione virtuali, quoniam in Patre pro priori originis ante generationem Filij præexistit distinctio virtualis, non vero communicatio naturæ, & non communicatio Paternitatis, quæ est pro posteriori; at tu ponis aequivalentiam in ordine ad immediatum effectum formalem, qui nulla actione distinguitur à forma communicata, quippe ponis ratione formæ virtualis, seu ratione nullius formæ, sed se habentis ut forma realis, formalemque denominationem liberè, & contingentem nolentis; ergo nec apte accommodatur distinctio virtualis ad diuinam libertatem, nec ea hac ratione defendi potest.

9 Formo tandem hoc argumentum; Deus potest & producere Christum Dominum ex fine nostræ reparationis & fine gloriæ suæ: pone productum ex utroque fine, denominabitur nunc liberè volens Christum duplici actu libero ratione nostræ; altero misericordiæ, seu liberalitatis erga humanum genus, altero charitatis propriæ: erga extrinsecam bonam, quæ sibi liberè amat. Si ex vno tantum fine produxisset, altera abesset realis denominatio; quia per te denominatio volentis liberè ex quocunque fine realis est; inquiri modo, abessetne à Deo forma realis, vel non? Si ab esset; ergo potuisset antequam eam habuit, non habere, aliquam ex realitatibus in ipso existentibus, potuissetque carere aliqua perfectione, quam modo in se habet, & per quam modo realiter est Deus, quæ omnia apud te merito absurda sunt. Si non abesset: ergo effectus ille formalis non habebat formam realem; probo hanc consequentiam: manet namque eadem realitas sine eo effectui for-

mali: ergo ille effectus formalis non proveniebat à realitate existente in Deo; aut si proveniebat; quare modo non dat Deo effectum formalem, & tunc daret, cum subiectum habeat totam formam, & capax sit effectus formalis.

Dices, tunc fieri deesse formam eius denominationis virtualiter, atque ex defectu virtuali sequi deficere denominationem formalem: virtualiter autem deesse nihil esse aliud, quam ita se habere, ac si realiter deesset; cum tamen realiter nihil desit à Deo.

Sed contra; cum ais virtualiter deesse illam volitionem, aut ex parte rei, intelligis, deficere aliquid in ipso, siue formaliter, siue virtualiter, siue existens, aut non: si nihil, ergo non potest negari manere effectum eundem formalem eundem realem; sicut dum est albedo in corpore mixto, & nihil ei detrahatur, aut entitatis, aut informationis, effectus formalis, ac denominatio albi perseveret, necesse est, quippe effectus, & denominationem distinguuntur ab entitate albedinis communicata subiecto: ergo pari ratione si liberè velle producere Christum Dominum propter illum finem est effectus, & denominatio realis, dum manet tota forma realis; quin per virtutalem non permanentiam quidquam illius definat esse necessario, atque inevitabiliter tribuet suum effectum formalem, nec aliud mens capit. Si intelligis deficere aliquid: ergo Deus carere potuit aliqua entitate à se, aliqua perfectione, quam modo habet: consequens hoc manifeste inferitur ex principiis, in quibus utriusque sentimus.

Deinde Pater Alarcon contra argumentatur sic; quia sequitur ex contingentia virtuali eadem certitudine, veritate & proprietate, quæ secundum scripturam sacram dicimus, Deum liberè voluisse creare mundum & esse libertatem volitionis in Deo posse dici in ipso esse verum accedens, esse veram, & propriam penitentiam, esse verum, & proprium dolorem, esse verum, & propriam mutabilitatem, esse peccabilem, & omnia prædicata alia, quæ de creaturis dicuntur, & cum diuinis attributis pugnant, consequens autem absurdissimum est, & erroneum: ergo & Antecedens; sequelam probo; Ideo dicitur Deus liberè volens; quia datur contingentia in eius amore, & quia licet formaliter non possit deficere eius volitio, tamen virtualiter defectibilis est, cum eadem invariata existens quo adesse possit dare denominationem formalem volentis, & nolentis; ita ut ex istius volitio non reddat subiectum, in quo est formaliter volens, magis quam si re vera non existeret in ipso; & ideo dicitur liberè volens formaliter.

Ex hoc colligo, omnia attributa dei, volitiones, & intellectiones, proprietates personales, & relationes esse vera accidentia physica dei. Exemplum adhibeo in relatione, verbi gratia, Paternitatis, tum quia notius est, tum etiam quia in sententia horum doctorum relatio distinguitur realiter virtualiter à veritate ipsa: probo ergo paternitatem esse, verum, & formale accedens physicum respectu substantiæ, & essentia diuinæ; quoniam accedens physicum formaliter in humanis duo petit, primum quod distinguatur realiter formaliter à substantia, secundum quod sit extra essentiam primam rei, & non sit in ea ut pars compositi; concors enim Philosophorum omnium sententia docet, in hoc differre substantiam ab accidente physico, & prædicamentali, quod substantia per se subsistat; accedens vero sit in alio: hoc posito sic argumentor, Paternitas diuina respectu Deitatis perinde se habet, ac si distingue

distingueretur realiter ab ipsa, & perinde se haberet, ac si inhaereret in ipsa, vt in subiecto: ergo formaliter est accidens reale. Antecedens probatur. Paternitas creata est accidens physicum formale, quia realiter formaliter distinguitur ab humanitate Petri, & in illa physice inhaeret formaliter vt in subiecto, non tanquam pars eius, neque vt terminus existentiae humanitatis, neque vnio intrinseca, sed totum hoc habet virtualiter realiter Paternitas diuina: ergo est accidens formale.

Minor quoad primam partem clare est quoad secundam partem sic probatur; quia paternitas realiter concipitur à nobis, vt modus quidam, non vnionis substantialis inter partes, quæ nullæ sunt in diuino ente, neque concipitur vt modus existentiae vltimæ diuinæ naturæ; quia paternitas, vt sic formaliter, non est substantia, sed alia formalitas adueniens personæ primæ generanti iam constitutæ in esse primæ personæ, & post actum primum, & secundum generationis; & in omnium opinione saltem relatio spiratoris non est formaliter substantia, & tamen distinguitur virtualiter à deitate, quæ communicatur Spiritui Sancto, cui non communicatur spiratio actiua: hæc ergo relatio est extra deitatem, non tanquam pars, neque vnio, neque vltimus terminus existentiae, & apprehenditur realiter à nobis, vt adueniens personæ per productionem; sicut Petro producenti filium: ergo perinde se habet realiter, ac si formaliter inhaereret: ergo est formaliter accidens.

Hanc consequentiam probatur: illa relatio habet virtualiter quicquid habet formaliter relatio creata, quæ est verum accidens formale; nam distinguitur virtualiter, & est extra integritatem eius, à quo distinguitur; sicut qualibet relatio creata id habet formaliter: ergo relatio diuina erit etiam verum accidens formale reale; ideo enim volitio diuina, alius summe necessaria in esse existentiae dicitur formaliter libera, quia virtualiter est contingens, & defectibilis, hoc est quia cum sit inuariabilis formaliter, perinde se habet, ac si variaretur: ergo similiter relatio diuina est extra integritatem personæ diuinæ virtualiter, licet sit substantia formaliter; nam perinde se habet, ac si esset extra eius essentiam, & integritatem, eo quod perinde se habeat, ac si distingueretur realiter: ergo est accidens formaliter.

II Probo vltimus Deum quoque dici vere, & propriè peccatorem; quia Deus in omnium opinione secundum fidem catholicam dicendus est concurrere cum creatura rationali ad materiale peccati, & immittere cogitationes multas, ex quibus scit multa futura peccata, quæ propterea dicitur voluntarie permittere. Probo non solum permittere, sed & velle, & peccare, suppono non minus pugnare cum summa, & infinita necessitate existendi, quam habet volitio diuina, contingentiam, & defectibilitatem realem formalem, quam pugnet cum summa, & infinita bonitate Dei peccatum: sed illo non obitante dicitur Deus formaliter libere volens; quia perinde se habet illa volitio necessaria, ac si esset contingens: ergo dicitur etiam Deus peccans, quia operatio eius, & voluntas infinita coniona summae regulæ perinde se habet, ac si esset dissoluta rationi, & moraliter deficiens à regula, ac proinde sicut ad libertatem physicam formalem sufficit sufficientia physica virtualis coniuncta cum summa necessitate existendi physice, ita ad libertatem moralem peccan-

di sufficit deficientia à ratione moralis virtualis coniuncta cum summa necessitate operandi bene iuxta rationem.

Iam vero quod diuina voluntas perinde se habeat aliquando, ac si deficeret moraliter à ratione, probatur, quia in creatis quicumque iuuat, & concurrat cum alio physice, vel moraliter ad opus peccati, & præbet occasionem positivam, ex qua scit peccatum alium, peccat sine dubio, & formaliter deficit à recta ratione, sed Deus ex infinita sapientia cognoscens futurum peccatum hominum voluntarie, & omnino libere immittere occasiones & cogitationes antedèter efficacissime pellicientes ad voluptates corporales, & iuuante cognoscit infallibiliter hominum voluntates sua libertate peccaturas, & insuper voluntarie concurrat physice cum illis ad consensum liberum hominum peccantium, quo concursu & cogitationibus deficientibus omnino non fieret peccatum in voluntate humana: ergo Deus in hoc casu potest dici peccator formaliter, sicut dicitur libere volens: probatur consequentiam in homine suadente alteri homini homicidium, & iuuante physice ad illud, non ex affectu iustitiæ, sed ex proprio commodo per homicidium oriundo, v.g. propter spem aduenda hereditatis est homicidium formale, quia illa suasio, & concursus physicus ad occidendum formaliter dissonat rationi, & realiter formaliter caret rectitudine debita.

Deus ergo sic suadens, & concurrens perinde se habet, ac homo; quia quod facit homo formaliter deficiens à ratione facit Deus non formaliter deficiens ab eadem, sicut deus libere vult; quia quod voluntas creata libere vult per formalem deficientiam physicam, facit Deus abique tali deficientia physica, & hoc est mirabile, vt creata voluntas non possit transire ab statu volentis, ad statum non volentis physice, & realiter manente volitione intrinseca, sicut cum erat volens, vti que quia licet maneat formaliter, non manet virtualiter: ergo deus ab statu operantis bene secundum regulam rationis poterit transire ad statum operantis contra rationem, & turpiter, quia licet in nobis, non nisi operatio turpis, nisi ad stante realiter priuatione rectitudinis debite in actu in illo concurrendi ad homicidium in vno fieri adstante virtualiter; quia licet in tali concursu, & suasionem Dei ad homicidium materiale sit, & adster summa regula, & honestas diuina formaliter, qua peccare non potest formaliter sicut nec volitio deficere physice formaliter, tamen talis honestas non manet virtualiter in tali concursu, & perinde se habet ad effectum honestatis, ac si non esset, siquidem in creaturis peccare formaliter, est sic concurrere, & sic deficit formaliter honestas: ergo eadem proprietate, qua dicimus, deum libere velle careaturas, dicitur etiam libere peccare.

Respondebis, non quodlibet prædicatum creatum formale debere concedi vno virtualiter, sed illud solum, quod necessarium fuerit ad explicandam aliquam perfectionem diuinam quale non est necessarium prædicatum peccatoris.

Solutionem hanc nullam prorsus esse manifeste demonstro, quoniam secundum veritatem catholicam omnes confitemur tanquam quid mirabile, & perfectissimum in diuina causa prima, vt possit voluntarie immittere cogitationes efficacissimas, ex quibus scit futurum peccatum ab homine, & ad opera peccaminosa concurrere, & nihilominus in his non peccet formaliter, nec vlla sit laesio peccati, sed summa honestas, quas cogitationes occasiones, & concursus ad illa opera nulla crea-

SECTIO II.

Nostra sententia ponitur & probatur.

tura ex quocunque fine bono & honesto potest honeste facere, si semel sciat, tale peccatum inde futurum, quam veritatem catholicam Patres, & scholastici fatentes docent id fieri à Deo; quia legibus non vincita est, eo quod sit summa regula, quia malitia oritur ex causa secunda; quas & alias rationes explicant, ut Deum immunem ab omni peccato præsentent, in eo concursu ad materiale peccati, sicut omnes catholici concedunt, Deum libere velle, quam libertatem amandi nulla creata voluntas habet, nisi per realem mutabilitatem intrinsecam, quam Deo concedere nefas est, & nihilominus reueremur in Deo ut quid perfectum posse velle & non velle absque sui mutatione intrinseca.

Illud obserua à recentioribus per audaciam dictum, nempe non esse inconueniens aliquid asserere in Deo esse verum accidens reale virtuale, quia licet Deus formalissime sit substantia, per æquivalentiam est accidens; nam id, quod formaliter sumptum in creaturis est imperfectum, virtualiter sumptum in creatore est perfectum; hæc omnia per audaciam assuntur contra Doctores omnes & Patres asserentes, in Deo nihil esse, quod vlla ratione mereri possit nomen accidentis realis, nisi tantum per intellectum & nostro modo concipiendi, secundum quem attributa dicuntur passionibus, & proprietates essentia, ab illaque oriri; omnes enim Patres dicunt, quidquid est in Deo realiter esse Deum, & substantiam, & supra substantiam, & si aliquid probat ratio prædicta, euincit non solum virtualiter esse dandum accidens, sed etiam formaliter propter virtutem absentiam, sicut datur formalis libertas in Deo propter virtutem contingentiam.

Præterea à priori sic argumentor: Deus in aliquo signo ab æterno debet concipi, & realiter indifferens ad volendum, & non volendum creaturas, in quo signo intelligitur volens seipsum necessario ut summum bonum, & talis volitio indifferens ad hoc, ut sit volitio creaturæ, vel nolitio ipsius, postea advenit secundum signum in quo iam libere dicitur determinate velle actu secundo creaturas, in quo signo iam non est indifferens realiter sed determinate amans illas realiter: in hoc ergo signo quid habet Deus in se, vel extra se quod non esset in primo? Respondent, nihil formaliter realiter: virtualiter tamen habet Deus totum illum actum denuo intrinsecum, quo amat creaturas, quas in signo antecedenti non amabat realiter, hoc est in hoc secundo signo ita se gerit Deus realiter, ac si denuo contingenter, realiter, physice, formaliter adveniret totus ille actus amoris ut realiter distinctus: quod si in hoc secundo instanti Deus nollet creaturas, quid ei deficeret? Respondent, realis entitatis formaliter physice nihil; virtualiter tamen totus actus intrinsecus amoris deficeret; quia in ordine ad denominationem amandi creaturas perinde se habet ille actus amandi, ac si realiter, physice, formaliter deficeret, sicut in creata voluntate deficit, & hoc est mirabile in Deo: sed hæc solutio falsa est; nam si in secundo signo nihil est intrinsecè in Deo, neque extrinsecè ex parte creaturarum, quod non fuerit in priori; quomodo mens humana capere potest in secundo signo prædicari de Deo realiter contradictoriam veritatem illi, quæ prædicabatur in priori?

I. P. Tom. II.

Prima conclusio, ad libertatem voluntatis diuinae requiritur contingentia aliqua, quæ cum non possit esse formalis debet esse virtualis.

Probatur hæc conclusio, quia Deus quatenus libertatem habet in ordine ad creaturas, contingenter, & non necessario se exercet respectu illarum; vnde secundum fidem catholicam, & secundum lumen naturæ Deus non necessario amat creaturas futuras, sed potius cum indifferentia, & ita amat, ut poterit non amare illas; quæ indifferentia formalissime constituit libertatem: ergo verum est dicere Deum contingenter amare illas: patet consequentia: quia contingens, & necessarium opponuntur, sed non amat necessario: ergo contingenter amat: è contra vero, si diuinam voluntatem consideremus respectu ipsius Dei, nullo modo amat contingenter, sed necessario: quapropter ita determinate se amat Deus, ut non possit contingenter se amare; quia determinatus omnino est ad se amandum: ergo à contrario sensu si non est determinatus omnino ad amandas creaturas futuras, vel actuales cum contingentia, aut contingenter amabit illas: ergo ad amorem liberum circa creaturas necessaria est contingentia.

Vergetur, ac declaratur, non potest respectu eiusdem obiecti dari duplex volitio simul opposita, & ideo quia Deus se ipsum amat necessario, non potest habere oppositam volitionem respectu sui, scilicet amare contingenter, contingens enim, & necessarium ita opponuntur inter se, ut nullo modo compariantur simul in eodem subiecto respectu eiusdem; vnde cum Deus in entitate sua sit necessarius, non potest simul in eadem entitate esse contingens; & è contra, quia creatura est contingens, non potest esse necessaria quoad entitatem, & ideo colligimus creaturam esse contingentem, quia potest esse, & non esse; sed etiam Deus ratione libertatis potest amare, vel velle creare mundum, aut velle non creare illum: ergo in volitione Deus est contingens, sicut creatura in esse hoc est, quod sicut creatura est indifferens ad habendum esse, & non habendum esse; ita Deus est indifferens formaliter ad volendum dare esse, & ad volendum non dare esse. Quapropter sicut ex tali contingentia creaturæ colligimus manifeste, non dari in creatura oppositum talis contingentia: scilicet necessitatem inessendo; ita ex contingentia in amando colligimus non dari in Deo necessitatem in amando, & è contra quia secundum fidem catholicam credimus nullam dari necessitatem in Deo quoad dilectionem, & amorem creaturarum, ita manifeste colligimus, dari in Deo contingentiam quoad talem amorem; quare sicut quoad amorem sui est verum dicere, quia se amat necessario non potest se amare contingenter, ita opposito modo in amore creaturarum est verum dicere, quia non amat necessario creaturas futuras, vel actuales, amat contingenter illas, neque potest simul amare contingenter, & necessario easdem propter oppositionem, quam habent hi termini, contingenter, necessario, ratione cuius nunquam verificantur in eodem respectu eiusdem simul, ut patet ex oppositione modalium de quibus late egimus in Summulis.

Secunda pars propositionis seu conclusionis nostræ manifeste patet, quia contingentia formalis

E e e est

est illa, ratione cuius res, quæ illam habet, potest esse, & non esse, hoc est definire in esse formaliter à parte rei; ut videre est in creatura, quæ ratione contingentia quam habet formaliter à parte rei potest esse, & definire esse formaliter, aut corrumpi in esse.

Sed actus liber Dei ut supra late contra Caietanum demonstravimus, quia est ipse Deus formaliter non potest esse, & non esse, quia formaliter determinatus est ad essendum: ergo actus liber Dei non potest habere contingentiam formalem: ergo si est necessaria erit dicendum talem contingentiam esse virtuales, quia non datur medium inter contingentiam formalem, & virtuales.

16 Declaratur; quando in vno subiecto datur vnum oppositum formaliter metaphysicum non potest dari alterum oppositum formaliter in eodem; v.g. quia Deus formaliter est ens increatum; non potest simul esse creatum ens; & quia homo est animal irrationale; sed necessarium quoad esse formaliter, & contingens quoad esse formaliter opponuntur metaphysice: ergo si in Deo datur necessitas quoad esse formaliter in actu libero; non potest simul dari contingentia formaliter quoad esse in tali actu.

17 Secundo sic probatur. Quia licet contingentia formalis dicat imperfectionem, nihilominus tamen contingentia virtualis, aut æquivalentia nullam dicit imperfectionem, ut videre est in distinctione, quæ licet dicat imperfectionem inter prædicata absoluta si sit realiter, ac formaliter, & ideo non possit concedi in Deo, ut definitum est in Concilio Remensi contra Gilbertum, nihilominus tamen sine vlla imperfectione concedimus inter intellectum divinum, & voluntatem distinctionem virtuales à parte rei, quam etiam concedimus inter divinitatem, & relationes; ergo similiter, licet contingentia formalis ad essendum & non essendum sit imperfectio, & ideo non sit concedenda in Deo, nihilominus tamen poterit concedi contingentia virtualis, aut per æquivalentiam sine vlla imperfectione; nam quod formaliter sumptum in creaturis est imperfectio, virtualiter, aut eminenter sumptum est perfectio, & ideo in moralibus summa perfectio muneris regis est in ipso excellentissimo munere regali æquivalere non solum supremis officiis, aut muneribus, non solum belli, sed pacis, ratione cuius æquivalentia potest Rex formaliter exercere munera infima, quæ per se sumpta formaliter nullo modo decerent dignitatem regiam, & idem est in dignitate summi Pontificis, in qua summa excellentia est æquivalere Ecclesiasticis in finis muneribus. Item magna imperfectio est esse lapidem, ignem, & aquam formaliter, & sic absurdum est concedere, & dicere, Deus formaliter est lapis, ignis, aqua &c. & nihilominus magna perfectio est continere virtualiter, & eminenter lapidem: ergo licet contingentia formalis sit imperfectio, nihilominus contingentia æquivalentia, eminentia, & virtualis non dicit imperfectionem, sed summam perfectionem: ergo sine vilo incommodo potest concedi Deo, præcipue; quia divina libertas, & indifferentia sine contingentia aliqua nullo modo potest intelligi: atqui propter summam perfectionem Dei non potest ei tribui contingentia formalis, alias formaliter posset esse, & non esse, habere esse, & corrumpi inesse; ut docet Caietanus, quod supra late reiecit: ergo necessario concedenda est Deo contingentia virtualis.

Tertio sic probatur, quia sicut excommunicatione vnius formalitatis, v.g. divinitatis, & ex non communicatione alterius, v.g. Paternitatis à Patre respectu filii recte colligimus distinctionem virtuales inter ipsas, quia realem, & formalem Deo tribuere non possumus, ita ex contingentia denominationis libere volentis in Deo recte colligimus contingentiam virtuales, cum realem formalem colligere non liceat.

Explicatur hoc, quia in Deo datur prædicatum quoddam intrinsecum divinum summe necessarium, & indefectibile formaliter, quod infinitum est tam in genere entis, quam in ratione appetitus, estque infinitum non per modum potentie, nec per modum actus inchoati, seu primi, sed per modum perfectissimi & ultimi actus: ergo ille actus ex vi suæ simplicissimæ entitatis, quam totam necessario habet, est sufficiens ad attingendum omnia obiecta volibilia, vnum quodque secundum rationem, & capacitatem suam, in illo igitur actu est tota actualitas necessaria ut amet Deus se ipsum propter se, & alia propter ipsum, & se ut finem, alia ut media. Tandem se necessario, quia hoc exigit infinita bonitas sua, & alia libere, quia hoc petit infinitum dominium, & perfectio superioritatis, quam habet circa res creatas, & quia non amplius requirit finis, aut obiecti bonitatem: ergo amat Deus alia à se non alio actu; nec per aliquid additum realiter actu vult, sed illomet, quo se amat, & posset non amare alia, si vellet per ipsum actum.

In hoc ergo solum consistit eminentia, summa excellentia, & infinita perfectio huius mystici, quod hic actus apprehendatur ut forma quædam, quæ secundum totam realitatem suam necessaria, & necessario sit in Deo, seu potius sit ipse Deus, & tamen non necessario compleat quasi adæquatam effectum formalem, quem conferre potest in ordine ad obiecta creata; sed potius est in manu, ac potestate habentis talem actum per illum velle dare esse illi & velle non dare esse ipsi, hoc est amare, vel non amare talia obiecta, & quando amat vere diligit sine additione aliqua formali, ita ut nihil ideo plus habeat, quam si non amaret & quando non amat, nihil minus habeat, ac quando vere diligit, neque definit esse formaliter aliquid intrinsecum in ipso, ex vi huius non amoris.

Hoc autem quod nos explicamus per modum 19 formæ & effectus formalis est in Deo longe eminentiori, & altiori modo, & ideo licet in formis imperfectis nunquam possit accidere, ut eadem omnino forma necessario existens in subiecto non conferat illi totum suum effectum formalem secundum capacitatem subiecti, ac proinde in volitione creata non possit intelligi, quod necessario habeat aliquem actum volendi, & nihilominus sit in manu eius velle, aut non velle per illum actum aliquod obiectum, quod potest amare, quia actus existens in potentia, necessario habet in illa totum suum effectum formalem, facitque eam actualiter tendere in totum obiectum suum; nihilominus divinum velle, quia non est forma informans, nec actus actuans, sed actus privativus, quam positivis voluntatis creatæ, & contingentia eiusdem altiori modo intelligendum est obstituere Deum, ut volentem, & attingentem obiecta cum eminenti quadam potestate ad attingendum, vel non attingendum secundaria obiecta, nulla in ipso actu mutatione, vel reali additione facta formaliter

Accedit

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 403

Accedit alia notanda differentia inter velle creatum, & increatum; nam velle creatum est totum natura sua ordinatum ad obiectum, à quo sumit speciem, & ideo non potest esse talis actus in potentia, quin actu inclinet ad tale obiectum, & non per modum potentiae, sed per modum actus, & ideo necessario constituit volentem, vel nolentem tale obiectum, velle autem in creatum nullam speciem sumit ab obiectis creatis, & secundariis, neque habet realem habitudinem ad illa, sed eminentissimo, & absolutissimo modo illa attingit, quando Deus illa vult & ideo licet illud velle secundum totam suam entitatem necessarium sit non tamen necessario amat & attingit talia extrinseca seu secundaria obiecta, & cum ea liberè attingit, non est necesse aliquid rei illi addere formaliter, sed se ipso est volitio eorum libere volendo, & se determinando eminentiori modo omni eo, quo attingit creatura suum obiectum.

Quod amplius confirmare ac declarare possumus ex comparatione inter libertatem creatam & incretam, libertas enim creata est potentialis, increta vero est summe actualis, & ideo illa est per modum potentiae activae simul & receptivae; haec vero est per modum purissimi actus ex quo nascitur inter eas proportionalis quaedam convenientia cum absoluta, & summa quadam dissimilitudine, & differentia. Proportio consistit in hoc, quod sicut libera facultas creata, quae activa est, ut se determinet ad hunc actum potius quam ad alium agendum non indiget alio determinante active; sed ipsa active accommodat suam vim ad hunc actum potius quam ad alium. Ita libera facultas, seu potius actualitas increta non indiget alio formaliter determinante, & quasi actuante, ut se se quasi flectat (ut sic loquar) ad hoc obiectum potius quam ad aliud; sed se ipsa id praestat, est tamen differentia manifesta, quod facultas creata, in qua formalis libertas est, quia est tantum in potentia, seu actu primo, indiget aliquo addito per modum actus secundi, quo formaliter determinetur; entitas autem libera Dei, quia non est potentia sed actus purus, non indiget addito aliquo tali, ut ad obiectum determinetur; sed seipsa formaliter id praestat.

Ratio autem huius differentiae non est alia, nisi summa actualitas diuini illius velle & infinita perfectio eius, ratione cuius in se praehabet quidquid ad omnem actualitatem volendi necessarium esse potest; unde tota illa perfectio, quae addi fingitur per illud liberum, ac reale additum in ipsamet infinita perfectione actualissimo continetur; seclusa tamen quadam imperfectione, nam illud additum, quod fingitur, tale est, ut necessitate quadam coniungat voluntatem diuinam obiecto creato, postquam scilicet intelligitur illi voluntati adiunctum esse illud additum. At vero infinita illa perfectio diuini actus nulli obiecto creato necessario coniungitur, sed illud ipsum amare, vel non amare potest, cum quadam indifferentia, & dominio, non supra se ipsum, sed supra obiectum. Haec autem indifferentia provenit in Deo, & in suo illo purissimo actu, ut iam dixi, ex quadam infinita, & eminentissima aequivalentia, non solum actui primo voluntatis creatae, sed etiam infinitis actibus positivis, & privativis, quibus determinatur ipsa voluntas ad amandum, vel, non amandum, unde Deus potest concipi ut in actu primo videlicet quando concipitur ut potens, vel-

I. P. Tom. II.

le, vel nolle, & sic aequivaler actui primo voluntatis creatae.

Iterum potest concipi in actu secundo sive positivo, sive privativo volendi vel non volendi, & sic aequivaler actibus secundis creatae voluntatis, unde haec reductio ad actum secundum per aequivalentiam in manu, ac potestate illius est, ratione illius eminentissimae, ac perfectissimae actualitatis cum, infinito dominio circa omnia obiecta creata, ita tamen debet hoc intelligi, ut quando aequivaler actui primo pro ut sic non aequivaler actui secundo nec debeat confundi cum actu secundo prout distinguitur à primo, & quando aequivaler actui secundo positivo, non aequivaler actui privativo, sed potius existente positivo actu, v. g. amoris desinat aequivalenter odium, & virtualiter deficiat, quia Deus non potest simul amare, & odio habere idem obiectum propter oppositionem utriusque actus; nam sicut in creatis non possunt simul formaliter esse amor, & odium eiusdem persona, ac proinde existente amore alicuius, definit formaliter odium eiusdem quia duo opposita non possunt esse simul in eodem subiecto respectu eiusdem, ut patet ex definitione eorum: opposita enim sunt, quae sub eodem genere maxime distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt; ita similiter in Deo existente amore alicuius debet deficere, & expelli eo modo, quo potest odium eiusdem obiecti, sed non potest expelli formaliter, aut formaliter destrui: ergo necesse est, ut destruat aequivalenter, aut virtualiter, quia si neque formaliter neque virtualiter deficit simul amabit Deus, & odio habebit idem obiectum, quod est falsissimum, ut ex terminis patet. Minor sic probatur, quia amor Dei, & odium Dei solum eo modo possunt separari, quo distinguuntur à parte rei, & non eo modo, quo identificantur; quia idem non potest separari à seipso, sed odium Dei identificatur formaliter cum amore Dei, & solum virtualiter, aut aequivalenter distinguitur ab illo: ergo solum virtualiter potest separari ab illo à parte rei; atqui existente amore, deficere odium est separari à parte rei odium ab amore: ergo existente amore solum virtualiter, & aequivalenter, & non formaliter potest deficere esse, destrui, aut deficere odium eiusdem obiecti, cuius est amor, & hoc est amorem ita esse prosecutionem ut aequivaler solum illi pro ut distinguitur ab odio, & non aequivaler simul odio, ut distinguitur ab illo, quia amor Dei aequivaler amori creaturae, atqui amor creaturae formaliter non est odium: ergo amor Dei aequivalenter non est odium, licet formaliter sint vna, & eadem entitas.

Exemplo clarissimo dilucidatur haec veritas, licet eadem entitas v. g. sit in deo exemplar leonis, & hominis nihilominus ut representat leonem, seu ut terminatur ad illum pro ut sic, non terminatur ad hominem tanquam exemplar eius, & contra, quae omnia sine additione, mutatione, aut distinctione reali formali in Deo sunt; sic similiter contingit in proposito, ut voluntas diuina reducatur ad hunc, vel illum actum modo iam explicato sine reali additione, vel diminutione formaliter à parte rei sit cum sola additione, vel diminutione virtuali; quod aliquomodo adumbratur incretis, nam quando voluntas creata reducitur de actu primo ad secundum non fit additio realis actu primi per aliquam additionem realem potentiae supra voluntatem, sed solum fit additio actus secundi super illam quia voluntas ipsa habet in-

E E e 2 divisi

diuisibiliter omnem rationem potentiae in ordine ad obiectum, & in tali indiuisibilitate seu simplici entitate eminentiam omnium actuum secundorum; non tamen est formaliter actus secundus omnis; sed Deus in suo actu secundo voluntatis habet omnem perfectionem, & eminentiam actus primi, & secundi æquivalendo omnibus illis perfectionibus creatis, ablati tamen imperfecti-
onibus illarum, per illud ipsum formalissimum esse volendi; ergo quando reducitur de actu primo ad secundum per supradictam æquivalentiam in manu ac potestate eius posita, nec fit additio actus primi supra illam perfectionem diuinam, quia æquualet actui primo creato per illum formalissimum actum volitionis, continendo omnem perfectionem sine imperfectione illius; nec fit additio actus secundi, quia in se est actus purissimus; unde tota illa perfectio, quæ videbatur necessario requiri, vel quæ poterat exigi in tali actu, vel fieri per illam additionem; iam in ipsamet infinita perfectione actualissime continetur, seclusa tamen omni imperfectione, & hoc propter præstantiam, & eminentiam illius actus; itaque hæc reductio in Deo nihil aliud est, quam posse Deum per illam eandem formalissimam entitatem sine vlla distinctione formali velle facere creaturam, aut velle non facere illam, amando, vel odio habendo ipsam, æquivalendo iam huic, iam illi actui primo vt distinguitur à secundo, vel secundo, vt distinguitur à primo, & sub illa ratione distinctionis, & secundo etiam positio amoris, vt distinguitur à positio odij, quando voluerit, & quomodo voluerit; quia totum hoc sicut est in infinita potestate, & dominio Dei, ratione cuius potest secundum exigentiam obiectorum tendere in illa, & ideo licet sit necessarius in se, potest tamen Deus ratione illius velle facere rem, vel velle non facere & in se habere hanc, vel illam denominationem, quam per additionem realem formalem habet creatura per solam additionem, & diminutionem virtutalem.

23 Confirmatur, ac declaratur totum; quia non est minor imperfectio diuisibilitas, & extensio formalis in ordine ad locum, quam contingentia formalis; unde tantum repugnat Deo extensio, & diuisibilitas localis formalis, quam formalis contingentia; sed licet sit imperfectio extensio localis & diuisibilitas formalis, nihilominus tamen Deus virtualiter & æquivalenter habet extensionem, & diuisibilitatem, & ratione illius sine vlla imperfectione existit in locis infinitis extensis, & est præsens omnibus corporibus formaliter indiuisibilibus, quod certe nullus aut Philosophus, aut Theologus negare ausus est; quia nullo modo potest intelligi, quod Deus sit formaliter indiuisibilis, & intentus, & nihilominus sit præsens rebus extensis formaliter, nisi habeat aliquam extensionem, & diuisibilitatem, & cum non possit habere formalem propter imperfectionem, necesse est, vt habeat virtutalem, vel æquivalentem: ergo similiter licet Deus non possit habere contingentiam formalem propter imperfectionem illius, nihilominus sine vlla imperfectione poterit habere æquivalentem, seu virtutalem contingentiam ratione cuius æquivalenter se habet in amando, & non amando, ac creatura habendo, & non habendo entitatem amoris. Itaque cum nulla detur imperfectio in distinctione virtuali, & æquivalentia, quæ alias esset in distinctione formali à parte rei, neque

sit vlla imperfectio in extensione, & diuisibilitate virtuali, quæ sine dubio esset in extensione, & diuisibilitate formali; nulla ratio potest assignari, cur contingentia virtualis, seu contingentia per æquivalentiam repugnet Deo, ratione imperfectionis repetæ in contingentia formali.

Et cum ex alio capite non sit minus necessaria contingentia virtualis, & per æquivalentiam ad libertatem diuinam, ac diuisibilitas, & extensio virtualis, & per æquivalentiam ad immanentiam diuinam, & distinctio virtualis ad mysterium Trinitatis, necessario concedenda est contingentia virtualis, & per æquivalentiam Deo in ordine ad libertatem, sicut conceditur extensio, & diuisibilitas virtualis Deo in ordine ad immanentiam, & distinctio virtualis, seu per æquivalentiam ipsi in ordine ad mysterium Trinitatis.

A potteriori, & ex creatis sic demonstratur; nam ideo in libertate creata concedimus contingentiam, quia voluntas creata potest amare, & non amare, & ita habet amorem vt potuerit non habere illum, sed etiam voluntas diuina ita amat, vt potuerit non amare: ergo etiam debet habere aliquam contingentiam, quod adeo verum est, vt omnes Theologi, qui agunt de hac materia sine dubio fateantur, contingentiam esse necessariam, ita ad libertatem diuinam, vt sine illa, neque intelligi, neque esse possit diuina libertas; unde quidam ex Theologis confugiunt ad contingentiam connotatorum, alij ad contingentiam denominationis, & tandem alij ad contingentiam terminationis actus liberi, quia omnes unanimi consensu docent, contingentiam esse requisitum maximum ad libertatem: ergo aliqua contingentia concedenda est diuinæ libertati, sicut libertati create, cum hoc tamen discrimine quod libertas creata cum ex se sit participata, est corruptibilis, & ideo habet contingentiam formalem ad essendum, & non essendum formaliter, libertas autem diuina non potest habere contingentiam formalem, quia contingentia connotati non constituit libertatem diuinam, vt supra latissime probauimus. Neque potest habere contingentiam formalem in terminatione ad obiectum creatum, quia ipsa terminatio actus liberi non distinguitur à Deo, vt contra Caietanum demonstrauimus: ergo solum restat, vt habeat contingentiam virtutalem & per æquivalentiam.

Quod sic patet; nam si interrogemus, cur ita existit creatura vt potuerit non existere, aut cur ita producta fuerit, vt potuerit non produci? Item cur hæc creatura, v. g. Antichristus ita sit fururus, vt potuerit non esse talis, ratio enim non potest quæri in ipsa creatura, nec inueniri intra ipsam; quia sicut ex se non est, sed à Deo, ita etiam ex se non potest habere rationem, cur sit potius quam non sit; cum potuerit non esse: ergo optima ratio redditur respondendo, ideo creatura est cum potuerit non esse, quia Deus ita voluit. cum potuerit non velle illam: ergo ita est amor huius creaturæ in Deo, vt potuerit non esse in ipso: sed hoc dupliciter solum potest fieri aut per designationem formaliter à parte rei amoris diuini, qui nunc est eo modo, quo volebat Caietanum, qui nunc est eo modo, quo volebat nobis est nunc; & hoc fat latissime refutatum à nobis est tanquam omnino indignum Deo, & tanquam immediate oppositum fidei diuinæ; ergo non est concedenda viro catholico, ac theologo hæc definitio formalis entitatis amoris diuini, sicut non potest concedi definitio formalis Dei, cum quo identificatur ipse amor diuinus. Alio

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 405

Alio modo potest esse defectio, scilicet virtualiter aequivalendo per suam eminentiam deficiendi, & destructioni amoris creati, in quo nulla est imperfectio, ut supra probauimus, sed infinita, & excellentissima perfectio, & ex alio capite est summe necessaria ad explicandum mysterium libertatis diuinae. Nec aliunde datur repugnantia respectu Deitergo hic modus deficiendi amplectendus est.

SVBSECTIO I.

Dilucidatur supradicta doctrina, & aliquae obiectiones, & fallaciae aduersariorum refutantur & deprecantur.

26 IN Deo igitur datur praedicatum quoddam intrinsecum diuinum summe necessarium, quod prae sua infinitate est volitio essentialiter totius obiecti volibilis creati, vel increati, vel odium totius odibilis obiecti, ut ita dicam, siue per actum amoris, & odij simplicem, vel efficacem liberum, vel necessarium, quia actus prae sui excellentia & infinitate respectu aliquorum obiectorum dicitur volitio, seu volitio libera formaliter; quia habet contingentiam intrinsecam non formalem, sed virtutalem, & ita dicitur non; quia formaliter & intrinsecam a parte rei possit volitio diuina deficere, & abire a Deo, sicut potest a mea voluntate abire actus internus, quo Petrum amo, id enim esset contra diuinam immutabilitatem, & necessitatem: dicitur ergo talis volitio diuina contingens contingentia non formali, sed virtuali: unde licet Deus sit formalissime necessarius, & determinatus omnino ad essendum sine ulla defectibilitate formali, nihilominus tamen est contingens, & defectibilis aequialenter, & virtualiter, sicut intellectus diuinus, & voluntas licet habeant identitatem formalem, habent tamen distinctionem virtutalem, & aequialentiam; quae in hoc consistit, ut intellectus, & voluntas diuina propter suam eminentiam, & infinitam perfectionem sua identitate aequivalent intellectui & voluntati creatis, quatenus distinguuntur realiter, & ratione talis aequivalentiae possint facere id, quod voluntas, & intellectus creaturae faciunt per suam distinctionem; unde sicut intellectus creatus ratione talis distinctionis producit Verbum, quod non producit voluntas creata, ita intellectus diuinus ratione identitatis cum voluntate diuina aequivalentis distinctioni reali realiter producit Verbum connotando relationem Paternitatis, quod Verbum non producit realiter per voluntatem diuinam.

27 Ita similiter, licet actus amoris diuini sit maxime necessarius quoad entitatem, nihilominus tamen propter suam infinitam perfectionem, & eminentiam in tali necessitate, aequialer contingentia, & defectibilitati creatae in hoc, quod sicut voluntas creata propter suam contingentiam, & defectibilitatem formalem, quam habet in suis actibus potest amare, & non amare; ita ut quando existit amor, deficiat odium, & quando amat realiter non odio habeat obiectum quod amat; ita similiter Deus ratione talis eminentiae, & aequivalentiae amat realiter, ita ut realiter porueit non amare. Itaque per suam perfectionem summam amat, & non amat sicut

voluntas creata per suam imperfectionem, & quia voluntas diuina ablatis imperfectionibus ex vi suae perfectissimae necessitatis facit id, quod creata propter suam imperfectam contingentiam facit, dicitur aequialenter contingens, non quia possit villo modo realiter deficere: sed quia perinde se habet, ac si realiter, & formaliter posset deficere: nam sicut actus mea voluntatis elicitus, quo diligo Petrum dicitur formaliter contingens & defectibilis, quia realiter potest abire, quo abeunt, mea voluntas non diceretur villo modo realiter amans Petrum, & ideo modo per talem actum existentem in me libere, & contingenter amo Petrum.

Pari modo in Deo est amor liber Petri formaliter, & contingens virtualiter realiter; quia licet intrinseca perfectio talis amoris non possit villo modo formaliter a Deo realiter abire; tamen permanens adhuc, & inuariata formaliter existens in Deo, quia aequialet amori, & non amori creaturae potest facere Deum volentem, & non volentem Deum, ac proinde quoad denominationem volendi, & non volendi Petrum est contingens virtualiter aut aequialenter, quia perinde se habet, ac si esset contingens formaliter; quia prae sui eminentia existens necessario, aequialet defectibili, quare eas denominationes oppositas praestat necessario existens, eodem modo ac creatura praestat, non necessario, sed contingenter formaliter existens, unde ita se habet ac si realiter formaliter deficeret; unde denominatio formalis volentis, & non volentis Petrum in Deo formaliter est contingens & formaliter potest abire, licet obiectum talis denominationis non formaliter, sed tantum virtualiter possit deficere, nihilominus tamen Deus modo formaliter amat Petrum, quem si non produxisset, formaliter non amaret, actus tamen intrinsecus amoris, quo amat Petrum, non potest villo modo formaliter abire a Deo; potest tamen ita se habere, ac si vere, & realiter deficeret, quia deficit per aequialentiam; probatur hoc, tum quia Deus ita eminenter excellens potest considerari ut in opposito formali praedicato eminenti, aut virtualiter contineat aliud oppositum & aequialere ipsi faciendo id, quod oppositum poterat facere, ut videre est in identitate diuina aequivalente distinctioni sibi opposita, & exercente munus talis distinctionis; quod etiam patet in indiuisibilitate diuina ut supra vidimus aequivalente diuisibilitati, & extensioni sibi opposita, & exercente munus ipsius: ergo similiter per suam necessitatem in essendo ratione libertatis infinita actualissima, & purissima poterit aequialere virtualiter, & eminenti continere sibi oppositam contingentiam formalem, & ratione talis aequivalentiae exercere id, quod contingentia sibi opposita exercet, videlicet amando, vel non amando formaliter.

Tum etiam, quia sic facile componitur diuina libertas cum immutabilitate; nam sicut per similem distinctionem virtutalem potest deus praedicata contradictoria subire, videlicet in diuinitate, & paternitate, ita ut communicata diuinitate a Patre Filio, non communicetur paternitas ipsi, utique, quia distinguuntur diuinitas, & Paternitas, virtualiter etiam si identificentur formaliter a parte rei, quia quoad hunc effectum vel quasi effectum perinde se habent, ac si realiter, & formaliter distinguerentur.

E E e 3 sicut

sicut enim Petrus, & Paulus quia distinguuntur realiter formaliter, potest vnus abire, quo alius non abeat, ita Paternitas, & Deitas licet sint idem formaliter, quia distinguuntur virtualiter, potest Deitas ire, vt ita dicam, ad Filium, quo non sit Paternitas quia quoad hoc petinde se habent, ac si distinguerentur, sicut Petrus, & Paulus.

Ita similiter; quia deus quoad actus liberos subit denominationes contingentes, & contradictorias amandi, vel non amandi, & ita amandi Petrum, verbi gratia, vt potuerit non amare ipsum, necesse est, vt obiectum talium denominationum habeat etiam contingentiam, vel formalem, vel virtualem; nam sicut ad saluandas predicationes contradictorias necessarias, conuenientes intellectui, & voluntati diuinæ, diuinitati, & Paternitati, concedenda est in obiecto distinctiua à parte rei sine fictione, aut formalis vt concedit Scotus, aut virtuales, vt concedunt Thomistæ cum D. Thoma, & probationes Doctores Societatis Iesu; ita similiter, & à fortiori ad verificandas predicationes contingentes, & distinctas de diuina voluntate, quibus amat, vel non amat Petrum, & ita amat contingenter, & non necessario, vt potuerit non amare ipsum vere, & realiter, debemus necessario concedere in ipso amore diuino contingentiam realem, & non fidem vel formalem, vt concedit Caietanus cum additione & diminutione, cum corruptione & positione realiter entitatis supra perfectionem diuinam, vel solum virtualis eminentiæ per æquivalentiam; sed non potest concedi villo modo contingentia formalis Caietanica, vt patet euidenter ex supradictis: ergo debet concedi contingentia virtualis eminentissima per æquivalentiam.

Imo à fortiori debet concedi hæc, si conceditur distinctio virtualis, quia distinctionem virtualem oppugnant omnes Scotistæ, & loco illius ponunt distinctionem formalem ex natura rei, at vero in actu libero tam Thomistæ, quam Scotistæ, & doctores Societatis Iesu contra Caietanum concordant, negantes, dari in entitate ipsa diuini actus distinctionem formalem ab ipsa voluntate diuina, & per consequens negantes etiam additionem & diminutionem formaliter, ac tandem maiori consensu negant contingentiam formalem in entitate diuini actus quia docent, actum illum quoad entitatem non posse destrui, & deficere formaliter: erga facilius concedendum est, deum habere denominationes contingentes amando, vel non amando creaturam ratione contingentie virtualis, & per æquivalentiam, quam defendere generationem Verbi per intellectum, & non per voluntatem, ac proinde intellectum, & voluntatem subire denominationes contradictorie oppositas propter solam distinctionem virtualem, quia hoc à tota familia Scotistarum oppugnatur, illud vero ab omnibus, vno excepto Caietano, admittitur.

Sicut verbi gratia, facilius est concedere indiuisibilitatem diuinam extendi ad omnia corporea, & subire denominationes contradictorias presentis, & non presentis eidem corpori, quando destruitur; quæ denominationes sunt intrinsecæ, & non extrinsecæ; ratione extensionis, & diminutionis virtualis in entitate presentie diuinæ, & ratione diuisibilitatis per æquivalentiam, quam prædicata contradictoria communicationis diuinitatis, & non communicationis Paternitatis propter distinctionem virtualem, quia hanc oppugnant grauissimi, & innumeri doctores, illam vero

concedunt: ergo similiter facilius est concedere contingentiam virtualem ad verificandas denominationes contingentes in deo, siquidem omnes negant formalem contingentiam à parte rei, nam si illam concederent, facillimo negotio posset verificari prædicatio contingens de actu libero, sicut ait Caietanus facillimo negotio euadere has difficultates, quia tribuit contingentiam formalem essendi, & non essendi; quia vero hoc videtur expresse contra fidem catholicam, quia concedit separationem realem inter perfectionem diuinam actus liberi, & diuinitatem, ac proinde debet concedere omnimodam realem distinctionem sine vlla identitate reali, quia quæ separantur omnimodo per defitionem vnus & persitentiam alterius, nullo modo identificantur, quod est aperte contra destinationem Concilij remensis decernentis omne quod est in Deo, deum esse; in quo distinguitur hæc opinio à sententia Scotistarum; nam licet Scotistæ tribuant distinctionem formalem ex natura rei inter perfectiones diuinas, nihilominus minus periculose defendunt suam sententiam, quam Caietanus propriam, quia hi negant distinctionem realem, quia dicunt, dari identitatem realem, ex eo quod asserunt, nullo modo posse separari realiter, neque ita se habere, vt vna existente perfectione, destruat alia; quia si hoc dicerent, concederent omnino distinctionem realem sine vlla identitate, quia separatio maxima duorum per defitionem vnus ex illis, & perseuerantiam alterius tollit, ac destruit omnem identitatem inter illa ac proinde incidere in hæresim Gilbertinam; sed Caietanus docet, existente volitione necessaria Dei, & voluntate diuina persistente, destrui à parte rei entitatem volitionis citra creaturas formaliter: ergo concedit separationem realem omnimodam: ergo concedit distinctionem realem omnimodam sine vlla identitate reali; quia si identitatem haberent, non possent separari & ideo licet Pater distinguatur realiter à Filio, nullo modo potest separari ab illo per destructionem sui, manente Patre, quia habent identitatem in vna essentia, in o si per impossibile darentur duæ creaturæ, inter quæ daretur distinctio realis secundum indiuiduationem, & ex alio capite daretur identitas in vna indiuisibili essentia simili illi quæ datur in mysterio Trinitatis, non posset destrui vnum indiuiduum, permanente alio quia haberent identitatem in essentia, vnde vt destrueretur vnum, deberent ambo destrui, eo modo, quo asserit Pater Suarez destructa quacunque creatura possibili, non posse destrui omnipotentiam, quin destruat Deus propter identitatem vtriusque: ergo si Caietanus docet destrui perfectionem volitionis dei erga Petrum, persistente voluntate, & deo: ergo sine dubio docet, perfectionem volitionis diuinæ distingui realiter omnimodo sine vlla identitate respectu Dei, quod incidere, in hæresim Gilberti Porretani. Quæ est incidere, in hæresim Gilberti Porretani: Quæ propter nullo modo potest defendi hæc sententia: ergo sine dubio defendenda est contingentia virtualis & eminentialis, ad defendendas predicationes contingentes libertatis diuinæ; sicut qui non vult defendere distinctionem formalem Scotisticam ad saluandas predicationes distinctas, & contradictorie oppositas conuenientes diuinitati, & Paternitati communicationis & non communicationis, necessario debet concedere distinctionem virtualem, quam Thomistæ concedunt: ergo similiter ad saluandas predicationes contingentes in diuinis volendi facere, vel volendi non facere, amandi,

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 407

amandi vel non amandi volendi, vel nolendi, quia ita deus amat, ut contingenter amet, quia non necessario amat creaturas existentes; cum potuerit non amare illas, quæ prædicationes sunt veræ & non falsæ, qui noluerit admittere periculosa contingentiam formalem Caietani in actibus liberis, necessario debet admittere contingentiam virtutalem eminentiæ, & æquivalentiæ, quia sine vlla contingentia siue virtuali, siue formali non potest villo modo concipi, quod eadem volitio diuina potuerit non esse, vel quando vult deus, non potest intelligi quod potuerit non velle.

Solutio Adversariorum refutatur.

Respondent aliqui falsam esse omnem contingentiam tam formalem, quam virtutalem, &c. neque illos indigere illa ad saluandas prædicationes contingentes, quia ad hoc sufficit infinitas diuina, nam sicut propter infinitatem (aiunt) potuit eadem entitas esse eadem & distincta, eadem, & non eadem in personis diuinis, communicari, secundum absolutam, & non communicari secundum relatiua: ita in Dei infinitatem reducendum esse, quod eadem entitas, quæ nunc est volitio potuerit ipsissima esse nolitio; unde in forma respondent, non potuit non habere eandem entitatem, quam habet concedo, non potuit hæc entitas, quam habet, non esse volitio, nego.

Sed contra manifeste quia volitio est essentialiter ens reale, sed non potuit non esse hæc entitas realis: ergo non potuit non esse hæc volitio. Respondent, in creatis tantum habere locum hanc syllogizationem.

Sed euidentius insurgo contra hanc solutionem, nam in diuinis esse volitionem est esse aliquid reale, & velle est velle realiter: ergo non velle, est non habere volitionem realem: ergo est non habere realitatem volitionis.

Præterea in diuinis etiam habet verum, quod ideo in deo est aliquid reale prædicatum, verbi gratia, omnipotentia, quia in deo est talis prædicatum esse, seu essentia realis, & ideo non esse in deo aliquid prædicatum reale, verbi gratia, lapidis quia non est in deo realis essentia, seu realitas essentialis lapidis; sed essentia volitionis diuinæ est essentia realis, seu ens reale: ergo ut non sit volitio in deo, oportet non esse in ipso ens reale, seu entitatem realem volitionis, & eo ipso quod tota realitas volitionis sit sine eo quod deficiat, aut formaliter, aut æquiualeuter, non potest non esse omnimodo formaliter volitio; sed ex dictis patet, in deo non potuisse non esse omnem realitatem formalem, quam habet: ergo aut non est essentialiter posita volitio in hac reali formalitate, sed in ente rationis aut in denominatione extrinseca; aut sicut illa realitas Dei non potuit non esse, neque formaliter, neque æquiualeuter, ita neque hæc volitio.

Item in diuinis etiam si detur infinitudo, valet necessario negare inferius, negato superiori, verbi gratia, deus non est animal: ergo non est homo, deus non est corpus: ergo non est lapis. Item valet in diuinis, nulla realitas potest desinere in deo: ergo non potest desinere sapientia, iustitia, &c. ergo etiam hæc valet; non potuit deo deesse realitas aliqua, vel formalitas realis, quam habet: ergo neque potuit deesse hæc volitio; patet consequentia; nam hæc volitio est quid inferius ad realitatem diuinam. Ad hæc, hæc est euidentis consequentia, Pater ut Pater est aliquid reale rela-

tium; sed Pater ut sic non est Filius: ergo aliquid relatiuum in diuinis non est filius, & sic realitas relatiua Patris non est realitas relatiua Filij: ergo similiter hæc est optima syllogizatio, volitio, ut volitio est aliquid reale; sed volitio, ut volitio potuit non esse: ergo potuit non esse aliqua realitas. Denique potuit deesse volitio: ergo potuit deesse aliquid: ergo potuit deesse ens reale; nam aliquid, & ens reale conuertuntur, & sunt synonyma.

Respondent, quando ratio est omnino absoluta nihil extrinsecum respiciens, neque connotans, impossibile esse, etiam in diuinis potuisse vni rationem aliquam, seu prædicatum deficere, quin deficeret aliqua realitas, vel realis formalitas intrinseca, secus est si præter id, quod ratio intrinseca importat in recto, requiratur aliquid aliud in obliquo, hoc enim obliquum, & connotatum de nouo existens, quod ita est, ut potuerit non esse, satis est ut dicatur, & sit vere deus ita volens illud obiectum connotatum, ut potuerit non velle illud.

Sed contra hanc solutionem primo, insurgunt omnia argumenta supra facta *sektionis præcedentis questionis*, ubi oppugnauimus configuentes ad connotata extrinseca, & volentes saluare contingentiam actus liberi per contingentiam connotati extrinseci; nam sicut actus liber non constituitur per connotatum, ita neque contingentia, & indifferentia illius constituitur per contingentiam connotati; quod adeo verum est, ut si actus liber non haberet libertatem, indifferentiam, & contingentiam vllam; sed omnino esset necessarius, connotatum nullo modo esset contingens; sed omnino necessarium, quod latissime supra demonstro, videantur ibi dicta: ergo nullius momenti est solutio.

Secundo contra sic insurgo, quia in diuinis Pater ut sic connotat Filium, & tamen non satis est realis filiatio à Patre connotata, ut realis essentia Patri, & Filio communis dicatur, & sit Pater, nisi Pater addat ratione nostra essentia realem Paternitatem, quæ ita distinguatur à Filio, ut si per impossibile deficeret filiatio, & Paternitas, & sola maneret essentia, Pater non per hoc solum quod filiatio connotata desineret esse, desineret esse Pater; sed quia deficiente Filiatione connotata, consequenter deficeret in Patre realis Paternitas, seu realitas Paternitatis. Contra præterea, quia stante eodem connotato, v. g. eodem prædestinato, eisdem mediis, & gratiis externis, atque prædestinationis effectibus, præuenio, adiuto, & ornato, potuisset deus, sicut illum elegit de facto ante præuisa merita, eligere post præuisa merita, ut suo loco ostendam: peto ergo in quo consisteret illa distinctio affectuum, dum nunc voluit, seu elegit ante præuisa merita; tunc autem vellet seu eligeret post præuisa merita: hæc enim distinctio affectuum reduci non potest in diuersum obiectum connotatum. Denique connotatum non est essentia recti, sed requiritur ad essentiam recti; quod si essentia recti sine connotato manserit, non potest dici illud connotatum requiri ad essentiam recti; manet autem essentia recti, si hoc non est ens rationis quandiu manet tota eius realitas; unde si ad huius recti realitatem non requiritur illud connotatum, neque requiritur ad essentiam recti, & ideo dicimus, obiectum præsens esse connotatum requisitum ad nostræ visionis intuitiue essentiam actualem, quia requiritur ad omnem realitatem visionis intuitiue, quod si hæc cum omni reali-

tate maneret absque obiecto obiectum non esset visio neque requireretur ad visionem: si ergo obiectum à Deo volitum non est, ipsa Dei volitio, neque requiritur ad realitatem ullam volitionis diuinæ, sane absque obiecto illo manebit tota essentia volitionis, & consequenter manebit ipsa volitio, quod si hæc sine obiecto manere non potest, ideo erit, quia obiectum requiritur ad realitatem illam volitionis.

Tandem, quia infinitudo in Deo si non coniungatur aut cum distinctione formali Scotica, aut cum distinctione virtuali Thomistica, non potest saluare cum veritate prædicata distincta, & contradictorie opposita, quæ conueniunt diuinitati, & paternitati, supposita identitate reali formali inter tales formalitates diuinas; unde etiam si concedas infinitatem inter diuinitatem, & personas, non poterunt verificari prædicata supradicta; si ex alio capite destruis distinctionem, aut formalem à parte rei, aut virtualem, ut tu ipse fateris in hoc mysterio. Item non potest saluari cum veritate, quod Deus qui formaliter indiuisibilis est, extendatur sine interruptione per corpora, & loca extensa, ac proinde subeat prædicationes, & denominationes extensionis, (idem est in Angelo, & in anima rationali) etiam si detur in Deo infinitudo, si ex alio capite non habeat extensionem, & diuisibilitatem virtualem, eminentialem, & æquivalentiam; unde quando interrogatur à te cur Deus cum sit indiuisibilis formaliter, & formaliter inextensus, extendatur, seu sit præsens toti huic cubiculo sine interruptione, se habendo in hoc, ac si esset corpus, si vis tribuere rationem immediatam, non debes confugere ad infinitudinem; quia Angelus etiam potest esse præsens toti huic cubiculo continue sine interruptione, sicut anima est in toto corpore, & nihilominus neque Angelus neque anima habent infinitudinem: ergo debes tribuere pro ratione proxima, & immediata tam in Deo, quam in Angelo, & anima extensionem, seu diuisibilitatem virtualem, licet verum sit quod pro ratione infinitæ præsentia Dei per omnia spatia reddenda sit infinita virtualium extensio. Itaque pro certo in bona Theologia habendum est nullo modo posse verificari de Deo prædicata opposita, & distincta sine distinctione formali, aut virtuali, & prædicata extensionis quoad præsentiam non possunt verificari de Deo sine extensione, aut formali, aut virtuali in ipso, quia prædicationes, aut denominationes diuinæ petunt fundamenta suæ verificationis proportionata sibi: sed de Deo verificantur prædicata contingentia, seu contingentes denominationes amandi, vel non amandi, volendi, vel nolendi: ergo à paritate rationis etiam si detur infinitudo in Deo, non poterunt verificari de Deo sine aliqua contingentia aut formali, aut virtuali: sed per te quia non admittis distinctionem formalem, verificantur prædicata distincta, & contradictorie opposita propter distinctionem virtualem, & quia non admittis, nec potest admitti secundum fidem catholicam extensio, & diuisibilitas formalis in ordine ad locum in deo, verificas prædicationes, & denominationes existendi præsentialem, & extensionis Dei sine ulla interruptione per infinita corpora, & spatia per extensionem, & diuisibilitatem virtualem, sine qua negata formali non potest saluari,

quod Deus extendatur per omnia corpora, & sit præsens omnibus locis infinite extensis.

Ergo à paritate rationis evidenter, & necessario sequitur, non posse verificari denominationes, & prædicationes contingentes in actibus diuinæ voluntatis sine contingentia virtuali, eminentiali, & æquivalentiæ eorundem actuum liberorum Dei supposito quod negatur ut negari debet secundum fidem catholicam omnis contingentia formalis ad essendum, & non essendum formaliter à parte rei in ipsis actibus liberis, neque ulla ratio differentia, & discriminis potest ex cogitari ad negandam veritatem contingentia virtualis, quam tribuimus Deo, supposito, quod aduersarii admittunt distinctionem virtualem, & omnes Theologi, nullo exemplo, extensionem, & diuisibilitatem virtualem æquivalentem formali, & eminenter continentem illam.

Quadam obiectio ponitur, & diluitur.

Dices, ex hac tota nostra doctrina sequi, in Deo non dari libertatem formalem, sed solum virtualem; patet consequentia: quia libertas nihil aliud est, quam contingentia: sed per te in Deo non datur contingentia formalis, sed solum virtualis, & per æquivalentiam: ergo in Deo non datur libertas formalis, sed solum virtualis, & per æquivalentiam.

Sed contra manifeste, quia hæc obiectio aduersariorum fundatur in confusione, & non distinctione harum formalitatum indifferentia, contingentia, quæ maxime differunt, & una est constitutum formale libertatis, & altera non est constitutum sed requisitum, aut conditio ad libertatis usum, itaque indifferentia est definitio libertatis, quare si indifferentia non sit formalis in Deo, non erit formalis libertas ipsius, quia autem nos concedimus indifferentiam formalem in Deo ad amandum, & non amandum, hoc est ad volendum facere creaturam, seu communicare aliquod bonum illi, vel ad volendum non facere illam vel non communicare ipsi tale bonum, ideo concedimus libertatem formalem in Deo, & quia contingentia ad essendum & non essendum secundum nostram sententiam; imo secundum veritatem ipsam, non est constitutum formale libertatis, sed solum requisitum aut conditio etiam si sit tantum virtualiter, aut æquivalenter, non destruit libertatem formalem, nec reddit illam virtualem, & æquivalentem; exemplum est manifestissimum per intellectum diuinum generat formalissime Patrem Verbum, & per voluntatem non generat formalissime ipsum, quod generare, & non generare non destruit, nec reddit virtuale solum, aut æquivalenter distinctio, quæ datur in Deo inter intellectum, & voluntatem, ex eo quod non sit formalis à parte rei, sed solum virtualis, & ratio est manifesta, quia distinctio, licet sit prærequisitum, & conditio, & nullo modo constitutum formale generationis Verbi, &c. aut definitio eius non potest tollere formalitatem definiti, quam tolleret sine dubio, si esset constitutum formale, unde cum definitio generationis tuium formale, unde cum definitio generationis tuium sit productio seu processio viuentis à vi-Verbi sit productio seu processio viuentis à vi-Verbi coniuincto in similitudinem individuum, & maxime eiusdem nature &c. hæc sit formalis distinctio, quæ solum conditio est, sit virtualis.

Aliud exemplum declarat amplius, & minimam æque veritatem præsentem. Cælum in probabili opinione

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 409

opinionem immediate per suam substantiam solum ut aiunt Scotistæ, & P. Hurtado, immediate suppositi, aut ut ait, P. Suarez cum alijs gravissimis Doctoribus, immediate suppositi, & virtutis producit mineralia in visceribus terræ, aut lucem maxime intensam in speculo, cum proximior speculo lux non sit tam intensa; quando autem interrogatur ab his quomodo cœlum, cum sit formaliter separatum tanto intervallo possit producere mineralia, cum omne agens debeat esse approximatum passo ad producendum formaliter esse. Et cum Respondent optime quidem ad productionem formalem non requiri approximationem formalem agentis cum passo, sed solum virtuale, hoc est ratione sphaeræ virtutis ipsius, & reddunt rationem, quia approximatō est solum conditio ad productionem & non constitutum formale illius, conditiones autem sufficientiunt virtualiter esse, dum tamen constitutum formale seu definitio formaliter & non solum virtualiter detur.

Ita similiter in nostro casu; contingentia non est definitio, aut constitutum formale libertatis; quia hoc est indifferentia ad amandum, vel non amandum: ergo bene potest esse contingentia virtualis in Deo, quia est solum conditio ad usum libertatis, etiam si in Deo detur libertas formalis, quia in Deo datur formalis indifferentia ad volendum facere, vel volendum non facere; quæ indifferentia non est in hoc sita, ut per diversos actus realiter, & formaliter distinctos, amet, vel non velit amare, sed potius per eandem entitatem actus, quatenus est plures virtualiter.

Itaque tota difficultas huius puncti petit, ut demonstremus contingentiam, & indifferentiam, non esse eandem formalitatem, sed diuersam, ac proinde vnam posse esse virtualiter in Deo, aliam formaliter, quo probato, omnis difficultas contra nostram opinionem evanescet, & corruet. Quod sic demonstro primo, nam secundum fidem catholicam, & omnes Doctores Theologos, imo secundum euidens lumen naturale in Deo datur formalissima libertas, & nihilominus fides catholica docet & omnes Theologi, vno excepto Caicetano, in Deo non dari contingentiam formalem ad essendum, & non essendum, quia omne quod in Deo est, quatenus à se est, & non ab alio, omnino necessarium est quoad existentiam: ergo secundum fidem catholicam, & omnes Theologos dicendum est, tanquam certum, libertatem formalem ad amandum, vel non amandum, non esse idem, ac contingentiam formalem ad essendum, & non essendum, sed potius distinguere realiter omnino; quia separatur realiter in Deo, siquidem existente formali libertate in ipso à parte rei, non existit formaliter à parte rei intra ipsum contingentia ad essendum, & non essendum, ad hoc ut sit, vel ut destruat aliquam formalitatem intrinsece existentem in Deo.

Et ex alio capite concedendum est dari in Deo prædicatum formale, per quod definitur formaliter libertas, & sit idem formalitatem cum illa, ac per consequens distincta realiter à contingentia formali: sed hæc non est alia nisi indifferentia, ut patet ex definitione libertatis ut sic (adducta ab omnibus Theologis, ut videre est apud Patrem Suarez tom. 1. de gratia, prælogo. 1. c. 3. per totum) quæ sic se habet, est indifferentia positus omnibus requisitis ad virtutem liberæ; quod alijs verbis solet dici ut ait Nemef. lib. de natur. homin. c. 3. liberum est, si eisdem positus, esse aliquando appetere aliquid quando refugere, vel aliter, est potestas, quæ positis

omnibus requisitis, potest velle, & non velle, per quæ verba indifferentia ad volendum, & non volendum declaratur; quia idem est posse facere, & non facere, posse velle & non velle, ac esse indifferens ad volendum, & non volendum; ergo libertas diuina formaliter est formalis indifferentia ad velle & non velle, ad velle & non velle, quia quidquid convenit superiori; convenit omni contento sub illo secundum illud principium dici de omni, in quo aduerte, etiam si omnes per indifferentiam definiant libertatem formalem divinam vel libertatem ut sic, nihilominus tamen nulla est recepta definitio libertatis in qua ponatur expresse contingentia formalis, cuius nulla ratio potest reddi, nisi quia omnes Doctores iudicant, indifferentiam formalem esse dignam Deo (unde ipse P. Herize tract. 2. disp. 11. de existentia diuina voluntatis, cap. 3. num. 19. conuertit libertatem cum indifferentia his verbis: quæ quidem ut sic indifferens est ad proximam cognoscibilitatem, & appetibilitatem, & ad ipsarum negationem, atque ab utroque præscindit, quemadmodum facultas libera ut sic in actu primo indifferens est in ordine ad omnem determinationem, ab omni præscindit.]

Ecce ubi definit libertatem ut sic per indifferentiam ut sic; quia libertas ut sic non potest intelligi sine indifferentia; quia est constitutum formale, & definitio expressa illius, & contingentiam formalem esse indignam ipso propter imperfectionem essendi, & non essendi, essendi, & definendi oppositam summæ necessitati Dei in essendo, & ideo licet omnes catholici fateamur, Deum esse liberum formaliter, nullus est ausus dicere huc usque; Deus est contingens formaliter: ergo contingentia distinguitur realiter à libertate, & per consequens ab indifferentia; quæ est definitio formalis libertatis: ergo non valet argumentum, Deus habet contingentiam solum virtualem: ergo solum habet libertatem virtutalem & non formalem; sicut sol non habet calorem formaliter, sed solum virtualiter: ergo non habet lucem formaliter; nam lux, & calor distinguuntur realiter, sicut contingentia & libertas; valeret autem argumentum, si contingentia, & indifferentia essent idem; nam indifferentia, & libertas sunt idem formalissime; cum ergo contingentia, & indifferentia distinguantur, & indifferentia & libertas identificentur, licet non detur contingentia formalis in Deo, poterit esse in ipso libertas formalis ad amandum, & non amandum, quia est indifferentia formalis ad illa.

Secundo sic demonstratur in creaturis. Nam in actu libero creato datur sola indifferentia, & libertas extrinseca, & ideo idem actus potest transire de necessario in liberum, ut P. Suarez late docet cum communi sententia in metaphysica, quæ libertas redundat in actum ex libertate voluntatis cum plena cognitione intellectus aduertentis omnia; si autem intellectus non aduertat, erit actus primo primus, ac proinde non liber, sed necessarius. Aduertentia autem intellectus, & reliqua extrinseca omnino sunt respectu actus voluntatis, atque ideo denominatio liberi in actu, quæ sumitur ab illis, extrinseca est respectu talis actus, & nihilominus actus liber creatus intrinsece est contingens, quia ex vi suæ naturæ intrinseca est corruptibilis, & ita est ut possit non esse, omnis enim creatura, quia talis est, contingens est intrinsece, quare cum formalitates contingentia, & libertatis, aut indifferentia respectu diuersorum sint, quia contingentia est respectu propriæ

FFF existentia;

existentiæ, & libertatis, seu indifferentia respectu libertatis, voluntatis, & aduertentiæ intellectus. Et ex alio capite contingentia est intrinseca indifferentia, & libertas extrinseca in actu; euidenter sequitur, contingentiam, & libertatem, seu indifferentiam distingui realiter inter se; quia eadem entitas non potest esse intrinseca, & extrinseca simul in eodem subiecto. Præterea si consideremus has omnes formalitates in potentia voluntatis, tam contingentia quam libertas, & indifferentia sunt intrinsece formalitates respectu voluntatis, quia voluntas, sicut est intrinsece libera, est intrinsece indifferens, & etiam est intrinsece contingens; sed cum hoc discrimine, quod non respectu illius, in ordine ad quod est contingens, & etiam indifferens, & libera, sed potius respectu distinctorum realiter ab illo; nam voluntas est contingens respectu propriæ existentie; quia potest esse, & non esse, si Deus conferret ipsam vel suspendat concursum, quo conseruat illam; itaque respectu sui, & dei dicitur contingens, unde potius absoluta denominatio est contingentia, quam relatiua, quia nihil refertur realiter ad suam existentiam, cum existentia sit idem, quod res, cuius est existentia.

29 Dicitur autem libera voluntas & indifferens in ordine ad suos actus, & non in ordine ad suam existentiam; unde non dicitur indifferens aut libera, quia potest esse & non esse formaliter, sed potius quia potest amare, & non amare formaliter, & quia habet plenum dominium circa suos actus, ratione cuius potest se determinare ad amandum, quando potest se determinare ad non amandum, quia in manu, ac potestate illius est amare vel non amare, quando voluerit, sine eo quod possit recurri ad aliam causam talis determinationis ad amandum potius, quam ad non amandum, quod optime docuit Anselmus *lib. de casu diaboli, cap. 27*, cum enim rogaretur à discipulo de nostra voluntate: [cur ergo voluit (magister respondet) non nisi quia voluit; nam hæc voluntas nullam aliam habuit causam, quæ impelleretur aliquatenus, aut attraheretur; sed ipsa sibi causa efficiens fuit, si dici potest effectus;] nam si interrogas de nostra facultate libera, quare ergo obiectum amore, & odio dignum afficit amore, & non odio; aut quare odio potius quàm amore, cū præxiterit in potentia proxima ad quodlibet; responsio non debet recurrere ad aliquam antecedentem determinationem, aut physicam, aut moralem, sed responderi debet quia habet dominium circa suos actus, ac proinde est principium indifferens, & in manu ipsius positum est, aut amore, aut odio afficere obiectum, quod dominium est causa, ut ipsa voluntas sibi hanc eligendi potestatem habeat, quæ possit quando voluerit, & quomodo voluerit se reducere, & determinare ad hunc, vel illum actum; itaque non debemus respondere, quia ipsa se determinat ad volendum, ita ut intelligamus determinationem aliquam præcedere volitionem seu actionem immediate liberam, sed quia se determinat ipsa volitione, quæ est formalis determinatio, ratione cuius in supradictis verbis dixit Anselmus, [non nisi quia voluit,] ubi aduerte causalem illam, quia voluit diuersum habere sensum, cum applicatur ipsi volitioni, seu actioni, quæ immediate libera est, & cum applicatur effectui extrinseco ut motioni alicuius membri. Nam si fiat interrogatio, quare hæc voluntas edidit amorem & non odium? cum respondemus, quia voluit, non reddimus causalem per causam efficientem,

prædeterminantem aut quoquomodo præsuppositam ad amorem, nam pono omnia præsupposita, atque prærequisita omnem retinere indifferentiam, & prorsus æqualiter se habere ad amorem, & odium; & tunc secundum meliorem Theologiam odium, vel amorem intelligere in exercitio potest; reddimus ergo causam formalem, non necessariam, ut cum dicimus ideo homo albus est, quia habet albedinem, sed liberam in se continentem ipsum liberum exercitium, ac si diceremus, cum se potuerit inflectere pro arbitratu, & libito proprio ad utramvis partem, quia se inflectit ad amorem ipsum eliciendum, actione libera, ideo amat.

At vero cum ea causalis applicatur effectui extrinseco, ut motioni manus, cum dicimus, mouet manum, quia vult, assignamus causam efficientem seu tenentem se ex parte efficientis, quatenus facultatem motricem determinat ad motum; ita ut volitio sit causa motus; quod etiam in Deo est verum; quia ideo deus facit aliquid, quia vult facere ita ut volitio libera dei sit causa effectiōis create; cum hoc tamen discrimine, quod creatura quando vult, ut faciat aliquid, prius facit in seipsam volitionem per vera efficientiam, & productionem qualitatis amoris in seipso; Deus autem sine vlla efficientia, emanatione, aut productione formali sui amoris vult facere per solam emanationem, & productionem virtutalem amoris à voluntate, quia cum amor seu volitio solum virtualiter, & non formaliter distinguatur à deo, solum virtualiter & non formaliter debet emanare à voluntate diuina.

Ex quibus manifeste patet maxime distingui contingentiam à libertate, & indifferentia propter rationes dictas: ergo bene potest esse formaliter in Deo indifferentia & libertas ad amandum, & non amandum; quia ita amat formaliter hanc creaturam, ut potuerit non amare illam formaliter; licet non detur in ipso contingentia formalis ad hoc ut sit, & non sit actus liber.

Dices, per vos deus potest formaliter amare, & non amare: ergo potest esse, & non esse amor formaliter; sed esse & non esse arguit contingentiam formalem: ergo in deo datur contingentia formalis, si datur indifferentia formalis ad amandum, & non amandum.

Sed contra manifeste, quia à verbis adiectiuis ad substantiua non valet consequentia in diuinis, neque è contra à verbis substantiuis ad adiectiua potest fieri syllogizatio; v.g. verum est dicere diuinitas est Pater, & Pater est diuinitas, & nihilominus non est verum dicere, ergo diuinitas generat, quia Pater generat; nam quod Pater generet, & Pater sit diuinitas, est propositio de fide catholica, & nihilominus est hæretica, diuinitas generat; Item hæc est vera propositio, Paternitas est diuinitas, Paternitas non communicatur Filio, & nihilominus hæc est hæretica; diuinitas non communicatur Filio; Item bene dicimus, iustitia est misericordia, & misericordia miseretur, aut misericordia punit, ex eo quod sit idē cum iustitia, & ratio est, quia verba adiectiua continent sensum formalissimum, quem non continent verba substantiua; sed solum identicum, & materiale; unde mutatur appellatio sensus, quando ex vno verbo ad aliud fit syllogizatio, ita similiter, & proportionali modo non potest argui ab indifferentia ad essendum, & non essendum, quæ contingentia dicitur, ad indifferentiam ad amandum, vel non amandum; neque è contra potest argui à potestate amandi, & non amandi ad potestatem essendi, & non essendi; quia

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 411

quia arguitur à verbo adiectiuo ad substantiuum vel è contra à verbo substantiuo ad adiectiuum quia mutatur appellatio sensuum; nam potestas seu indifferentia, quæ significatur per verbum adiectiuum, amandi, & non amandi est indifferentia libertatis, & domini; quæ libertas formalissime dicitur; potestas autem & indeterminatio significata per verbum substantiuum, *sum, es, fui*, & sic ad essendum, & non essendum formaliter, non est indifferentia libertatis, seu dominatiua potestas voluntatis circa suos actus, quæ formalissima libertas dicitur, sed potius est contingentia formalis distincta à libertate, & indifferentia formali, quam omnes Theologi negant, in Deo dari concedentes indifferentiam, & libertatem formalem ipsi, & ideo omnes Theologi fatentur, tanquam articulum de fide Deum esse formaliter indifferentem ad amandum, & non amandum creaturas existentes, vel futuras, & nihilominus omnes negant, tanquam apertam hæresim dicere Deum esse contingentem formaliter ad essendum, & non essendum, seu Deum habere indeterminatorem ad existendum, & non existendum, cum potius quia est à se, sit necessario per essentiam determinatus ad existendum sine vlla indeterminatorem ad non essendum: ergo bene potest Deus esse indifferens formaliter ad amandum, vel non amandum, & nihilominus non esse formaliter indeterminatus, aut indifferens, vt sit in ipso, vel non sit in ipso amor, eo modo, quo in creaturis verificatur; nam in illis verum est dicere, creatura intellectualis non solum est indifferens, vt amet, vel non amet formaliter, sed etiam habet suam indeterminatorem vt sit, vel non sit amor in illa, & vt existat amor & etiam vt destruat, corrumpatur, & deficiat amor in illa formaliter; & ratio est quia in creatura non solum datur indifferentia formalis respectu amoris, quæ est libertas formalis, sed etiam datur formalis contingentia ad essendum, & non essendum, non solum in propria entitate, sed etiam in propriis actibus, qui possunt formaliter existere, & corrumpi propter rationem creaturæ, quæ datur in illis; itaque creatura habet indeterminatorem ad essendum, & non essendum in propriis actibus, non ratione libertatis formalissime vt sic præcisa, sed potius ratione contingentie formalis propriæ creaturæ; habet autem indifferentiam ad amandum, & non amandum formaliter propter libertatem & non propter contingentiam; ex quo manifeste patet, non fieri illationem rectam ab indifferentia formali amandi, & non amandi ad contingentiam essendi, & non essendi formalem, quæ lato modo indifferentia dicitur ad essendum, & non essendum: quapropter indifferentiam amandi, & non amandi concedimus formaliter in Deo, negamus tamen contingentiam, quia Deus per entitatem suam necessariam ratione infinitæ suæ perfectionis, & actualitatis amat & non amat sine destructione, & diminutione formali per solam additionem, & diminutionem virtutalem, seu æquivalentem, vt late supra explicuimus, & amplius hoc patebit ex dicendis.

Tertio sic argumentor principaliter; quia esse indifferens, seu indifferentia formalis ad amandum, & non amandum, quatenus dicit dominium formale, & potestatem ad vtrumlibet, est perfectio simpliciter simplex; quia melius est, cuiusque subiecto habere illam, quam carere illa, & quam habere oppositum illius; vt quæ-

I. P. Tom. II.

stione prima huius disputationis late demonstrauimus: sed potestas ad essendum, & non essendum, hoc est non repugnantia vt res existat, & destruat formaliter, seu vt definat esse formaliter est maxima omnium imperfectio: ergo non sunt omnino idem, sed potius distinguuntur, ac proinde prima datur formaliter in Deo; secunda solum virtualiter, aut eminenter, verbi gratia, ratio entis, aut substantiæ secundum se est perfectio simpliciter simplex, & ideo formaliter datur in Deo; & è contra vero corruptibilitas, aut mortalitas nullo modo datur formaliter in Deo, quia dicit imperfectiorem, ex quo colligimus, licet in creatura identificetur realiter secundum se in omni subiecto non petere identificationem, sed potius posse separari, vt videre est in Deo: ergo similiter, licet indifferentia voluntatis, & contingentia identificentur in creatura propter imperfectiorem creaturæ, quæ petit libertatem corruptibilem, & defectibilem, nihilominus tamen non ita se habent, vt necessario identificentur in omni subiecto formaliter etiam si subiectum sit perfectissimum & infinitum, nec ita reciprocantur, & conuertuntur, vt in quocunque reperitur libertas, & indifferentia formalis, necessarium sit, vt reperiat contingentia formalis, alias indifferentia & libertas, vt sic in suo conceptu formalissimo dicerent imperfectiorem, & non possent depurari, aut defæcari ab omni fœce imperfectiōis, sicut contingentia nunquam potest præcindi ab imperfectiōe, quod est falsissimum & ideo concedimus, vt iam sæpe dixi libertatem, & indifferentiam formalem ad amandum, & non amandum, ita omnes Theologi catholici, tanquam fide sanctum, & negamus contingentiam formalem ad essendum, & non essendum propter perfectiorem simpliciter simplicem vnus, & imperfectiorem alterius: ergo contingentia formalis ad essendum, & non essendum secundum se potest distinguere realiter, & de facto distinguitur, & separatur à parte rei à libertate formali, seu indifferentia & perfectissimo dominio amandi, & non amandi: ergo contingentia non est constitutum formale indifferentiæ, & libertatis, licet sit requisitum, vel conditio, ac proinde sufficit quod in Deo sit virtualiter, æquiuallenter, & eminenter, existente in ipso formaliter indifferentia amandi, & non amandi.

SVBSECTIO VLTIMA.

Tertia conclusio ponitur.

Supposita contingentia virtuali, aut æquiuallenti potest optime Deus subire denominationes, & prædicationes contingentes amandi, & non amandi formaliter perfectiori modo, quam creaturæ subeunt illas; itaque sicut creatura facillime intelligitur amare, & non amare, quia habet contingentiam formalem, imperfectam tamen, ita similiter, sed perfectiori modo sine vlla imperfectiōe supposita indifferentia formali, ratione contingentie virtualis æquiuallentiæ, & eminentiæ poterit intelligi sine vlla difficultate amans, & non amans. Probat hoc breuiter, quia quotiescunque

cunque aliquod subiectum æquualet alteri potest exercere formaliter munus alterius, & se gerere in illo ablatis imperfectionibus, ac se habere illud, cui æquualet, v. g. quia Prorex per suam formalem dignitatem æquualet Duci militiæ, gubernatori ciuitatis & alijs huiusmodi muneribus potest exercere omnia illa formaliter eo modo; quo Dux, & gubernator exercent, & quia sensus communis exercet munus vniuersi cuiusque percipiendo obiectum cuiuscumque ex illis vnde percipit visibile, hoc est colorem; item percipit sonum, & cetera obiecta.

Clarius, quia ea quæ distinguuntur formaliter à parte rei possunt esse subiecta affirmationum, & negationum sine vlla repugnantia contradictionis, vt videre est in intellectu creato & voluntate; nam intellectus producit verbum mentis realiter, & voluntas realiter non producit illud; ita similiter, quæ distinguuntur æquualementer, seu quæ habent distinctionem æquualementem possunt esse subiecta affirmationis, & negationis sine vlla repugnantia & opposi- tione contradictionis, & ideo ratio entis, quæ est in Angelo conuenit realiter cum Deo, & ratio creaturæ quæ est in Angelo, & non distinguitur in Angelo à parte rei formaliter ab ipsa ratione entis existentis in ipso non conuenit realiter cum Deo propter solam distinctionem æquualementis; item per intellectum diuinum vt sæpe dixi, licet sit idem formaliter cum voluntate diuina producit Verbum diuinum realiter, & per voluntatem diuinam realiter non producit propter solam distinctionem æquualementis, quæ reperitur inter illas perfectiones, præterea anima rationalis non minus informat continue sine interruptione totam materiam primam, quam anima equi etiam informat ratione suæ extensionis, & diuisibilitatis formalis, non quia anima rationalis sit extensa, & diuisibilis formaliter, siquidem habet oppositam perfectionem scilicet in extensionem, & indiuisibilitatem formalem, ex eo quod substantia spiritalis est, exercet autem hoc munus eodem modo ac anima equi, ablatis imperfectionibus, ratione extensionis, & diuisibilitatis virtualis seu æquualementis.

Et ratio à priori est manifesta; quia id, quod æquualet alteri, æque potens est, ac illud, cui æquualet ad exercendum id quod alterum exercet, vt patet ex ipsis terminis, alias non erit æquualet illi, vt ex terminis patet; vnde, si hoc quod dicimus non est verum, dicant nobis aduersarij, quid sit æquualet vnum alteri, certe non est aliud, vt dixi nisi vnum posse facere id ipsum, quod alterum facit, etiam si non sint idem formalissime; sed id, quod æque potens est, ac alterum vel sufficienter potest facere id, quod alterum facit, potest exercere munus quod ipsum formalissime exercet: ergo si in Deo datur contingentia æquualementer respectu suorum actuum sine dubio poterit Deus se habere, ablatis imperfectionibus, sicut se habet creatura ratione suæ contingentie formalis; sed creatura ratione contingentie formalis poterit subire denominationes, & prædicationes contingentes, & poterit aliquando denominari volens, & aliquando denominari non volens formaliter, quia aliquando existit formaliter volitio, & aliquando deficit formaliter: ergo ex sola contingentia virtuali, seu æquualementi formali creaturæ poterit Deus subire denominationes, & præ-

dicationes contingentes; quia licet volitio semper existat formaliter, nihilominus deficit æquualementer, aut virtualiter, ratione cuius ita se habet, ac si vere & realiter non haberet entitatem volitionis, quia si ita elicitur à voluntate, vt poterit non elici virtualiter, nec esse entitatem virtualiter in voluntate, licet semper sit realiter formaliter entitas volitionis, poterit quidem ratione huius virtualis contingentie adesse, & abesse in Deo denominatio volentis, ac per consequens poterit amare, & non amare, quia vt Deus amet non solum requiritur vt sit amor formaliter in Deo, sed etiam vt non deficiat virtualiter aut æquualementer, quia si deficit virtualiter, etiam si sit formaliter amor, erit quasi non esset, ac proinde erit quasi mortuo modo ad denominandum, ac proinde non denominabit neque constituet Deum amantem, quemadmodum ad hoc vt pater realiter formaliter communicet Filio Deitatem & non communicet Paternitatem, sufficit distinctio virtualis inter illa; vnde etiam si detur identitas formalis, quæ videbatur impedire verificationem communicationis diuinitatis, & non communicationis paternitatis, nihilominus tamen, quia ita est identitas formalis, & formaliter vt desinat virtualiter, seu sit distinctio virtualis hoc sufficit, vt identitas illa sit quasi mortuo modo ad impediendas prædicationes contradictionis, & solum quasi præualeat distinctio virtualis seu negatio virtualis identitatis, quapropter eodem modo verificantur tales prædicationes affirmatiuæ, & negatiuæ, ac si identitas formalis non esset, & ac si esset distinctio formalis; vnde tam verum est dicere per intellectum realiter generatur Verbum, & per voluntatem non generatur Verbum, quando datur distinctio virtualis, etiam si detur identitas formalis ac si nulla identitas formalis daretur, sed omnimoda distinctio realis formalis à parte rei: ergo pari ratione contingentia virtualis sufficit ad illam realem, & formalem denominationem amantis, vel non amantis, ac si esset contingentia formalis, & nulla daretur necessitas formalis; quia contingentia illa virtualis æquualet contingentie formali, ratione cuius exercet se, vt ita dicam, ac si esset formalis contingentia, & ac si omnino deficeret necessitas simpliciter formalis, quia formalitas quasi mortuo modo est, quando existit formaliter, ad constituendum, & denominandum, si ex alio capite deficit virtualiter, aut æquualementer; quia ad denominandum & constituendum vtrumque requiritur scilicet vt formalitas sit formaliter in Deo, & non deficiat æquualementer, aut formaliter: ergo non mirum quod per eandem entitatem amoris semper formaliter existentem in Deo necessario, constitutur, & denominetur contingentem amans, ita vt aliquando amet, aliquando non amet; quia licet semper sit formaliter, nihilominus est contingens virtualiter, & ideo aliquando deficiat, & desinit esse virtualiter, quod sufficit, vt non tribuat vel quasi tribuat suum adequatum effectum, vel quasi effectum formalem. Nam licet contingentia formalis ex eo quod corruptibilitatem sonet, & mutabilitatem non possit concipi sine imperfectione, vt docuit Aristoteles lib. 9. met. cap. 9. text. 17. parum à principio, his verbis: [quod est possibile esse, contingit esse, & non esse; quod vero est possibile non esse, contingit non esse; quod autem con-] aut

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 413

aut hoc ipsum, quod dicitur contingere non esse, siue secundum locum, siue secundum quantum, siue secundum quale,] & mutabilitatem in hunc modum significauit S. Thomas in 1. dist. 13. quaest. 2. ar. 1. ad 4. [non esse dicendum esse contingentem voluntatem, aut volitionem Dei, quia contingentia mutabilitatem importat, hoc est talem indeterminatorem adesse, vel non esse, quae subiecta sit mutationi, ratione cuius non modo semel existere, sit contingens, sed etiam in existentia perseverare, vel ab existendo deficere, sit contingens:] atque ideo non posset concedi Deo; nihilominus tamen contingentia virtualis per aequivalentiam Deo tribuere non est imperfectio, sed potius maxima perfectio ad verificandam libertatem Dei, ut conditio necessaria ad exercitium talis libertatis, sicut distinctio formalis à parte rei est imperfectio, si ponatur inter absoluta praedicata Dei, nihilominus tamen distinctio virtualis, & per aequivalentiam est maxima perfectio, quia est conditio & requisitum ad mysterium Trinitatis, ut iam explicui, sic similiter in nostro casu.

Dices, contingentiam non esse solum requisitum, aut conditionem ad libertatis usum, sed potius esse ipsammet libertatem, quia solis liberis conuenit.

Sed contra manifeste, quia contingentia ad essendum, & non essendum non est sola & propria liberorum, sed etiam competit aliis, quibus minime competit libertas, lapis enim contingens est, siquidem potest esse, & non esse, unde corruptibilis est, & nihilominus lapis est incapax libertatis. Item actus primo primus minime liber est, & nihilominus contingens est; quia ita est, ut possit non esse, imo ita est, ut qui nunc est, immediate post deficiat esse, & cito transeat ergo contingentia non est ipsa libertas, neque propria liberi, sed potius est praedicatum commune, & transcendens respectu omnis, & cuiuscunque creaturae, quia omnis creatura potest deficere esse saltem per annihilationem; libertas autem non est praedicatum conueniens omni creaturae, sed potius perfectissime, scilicet intellectuali, & volitivae, imo ut iam diximus ita conuenit libertas intellectuali creaturae, ut si libertas concipiatur secundum conceptum praecisum, & commune Deo & creaturis, dicat perfectionem sine imperfectione, ac proinde sine vlla contingentia formali, quia de se solum dicit indifferentiam ad amandum, vel ad volendum non amare, ut optime docuit D. Thomas primo contra gentes. cap. 6. agens de libertate, his verbis, quiditas libertatis est potestas indifferens ad utrumlibet, ita ut voluntas non sit libera, nisi possit velle, & possit non velle positus omnibus, quae antecedenter requiruntur ad volendum; haec autem potestas, si in perfectissimo, & infinito libero sit, non est, ut habeat entitatem actus, quae postea deficiat esse formaliter, sed potius ut per vnam indiuisibilem entitatem, & formalitatem sine vlla destructione, aut deficientia, & sine vlla distinctione, & pluralitate reali formali possit amare, aut velle facere, & velle non facere cum sola variatione aequivalenti, & cum contingentia virtuali, sed hoc non est ita intelligentum ut Deus aequiueat libertati formali, quia hoc falsum est cum in se habeat libertatem formalem; solum enim aequiualeat in perfectionibus admixtis libertati, videlicet actui primo ut

distincto à parte rei ab actu secundo, & actibus secundis, ut distinctis inter se realiter, & ab actu primo, item contingentiae formali ad essendum, & non essendum, quae datur in actibus liberis creatis, & reductioni per additionem realem, & per mutationem actus primi, ratione coniunctionis realis actus secundi supra ipsum primum. Itaque libertas formalis diuina constituitur per formalem indifferentiam ad volendum facere, & ad volendum non facere, ratione formalis potestatis, & dominii infiniti, quo gaudet, ratione cuius habet in sua potestate aequiualeat actui primo, prout distincto realiter à secundo, & vni secundo prout distincto realiter ab alio. Itaque sicut libertas creata consistit in hoc quod formaliter sit indifferens ad amandum, & non amandum, habendo pro conditione, & requisito ratione propriae imperfectionis contingentiam formalem, & habendo in sua potestate reducere se ad operandum, vel non operandum per additionem formalem realem actus secundi supra primum, ita libertas formalis in creata consistit in hoc quod habeat in sua potestate se reducere per aequivalentiam dictam iam ad hunc actum, iam ad illum, ratione cuius nunc in Deo datur denominatio amandi, vel odii habendi.

Nec mirum, quod in perfectissima voluntate diuina possit dari talis transitus de vna denominatione intrinseca ad aliam sine mutatione intrinseca, siquidem ipsi aduersarij, ut Caietanus, & alij, concedunt primam relationem Patris respicere primum filium solum intrinsece, & postea sine additione reali intrinseca respicere secundum filium, ita ut à non respiciente secundum, intrinsece transeat ad respicientem intrinsece sine eo quod mutetur intrinsece. Item in sententia Thomistarum materia, & forma transeunt de non vnitis intrinsece ad vnitas intrinsece substantialiter sine additione reali intrinseca vnionis, quia ipsi non ponunt vnionem distinctam à materia, & forma: ergo à fortiori si Deus infinitus est, poterit subire diuersas denominationes intrinsecas sine mutatione intrinseca, quare maxime mirandum est hominibus sapientia, & prudentia tinctis, ac delibutis vnum Caietanum, qui se facile in creatoris finitis, ac limitatis hac intelligere doceat in Deo neget, & toto pectore doceat, & pertinaciter affirmet necessario Deum subire additiones, & mutationes reales dum subit amorem, & odium, & dum vult facere, & vult non facere; unde imperfectionem negat creaturis, & concedit Deo quod falsum est; imo inter ipsas creaturas perfectiori modo procedit perfectior, v. g. ut paries, qui media nocte non est proxime visibilis transeat ad esse visibilis intrinsece, necesse est ut fiat hic transitus per additionem intrinsecam lucis in ipso, & etiam per mutationem extrinsecam respectu sui, v. g. mittendo species in potentiam visivam, quod aliter contingit in actu libero Angeli, qui transit de intelligibili proxime ad intelligibilem proxime sine vlla mutatione intrinseca talis actus, per solam denominationem extrinsecam proveniente ab Angelo habente talem actum, & volente manifestare illum ut in tract. de Angelis agitur, cuius differentia ratio est perfectio actus voluntatis spiritualis, quae superat actus liber parietem visibilem: ergo à fortiori, quando creatura non potest transire de non volente in volentem, & de volente in nolentem sine mutatione, & additione intrinseca, poterit sine dubio Deus, qui non solum perfectus est, sed etiam infinite perfectus

FFF 3 transi

transire de volente in nolentem &c. sine vlla mutatione intrinseca formali per solam mutationem virtuales.

Præterea Verbum diuinum transit de non terminante vnionem hypostaticam intrinsecè ad terminans intrinsecè prout talis vnio distinguitur ab humanitate sine vlla additione reali distincta à Verbo; alias si ad terminandam intrinsecè vnionem hypostaticam deberet dari alia formalitas distincta à Verbo, & ab vnione hypostatica, sine dubio daretur processus in infinitum, quia etiam ad illam formalitatem, quæ est necessaria ad vnionem hypostaticam terminandum, esset necessaria alia; & ad illam alia sine fine, quia non est maior ratio vnus, quam alterius: sed hoc non est dicendum: ergo asserendum est Verbum diuinum sine vlla additione, & per se ipsum transire de non terminante intrinsecè vnionem ad terminans intrinsecè illam sine vlla additione, & diminutione reali ex parte Verbi ratione infinitæ perfectionis illius, quia neque est substantiæ adhesionis, neque inhesionis, ac proinde sine vlla mutatione sui, quod nulla creatura potest exercere, aut habere; in quo etiam relucet distinctio, & contingentia virtualis; itaque huiusmodi transitus in Verbo aperte faciliat intellectum, & persuadet efficaciter, vt intelligat bene posse contingere, vt voluntas diuina transeat de volente in nolentem intrinsecè sine vlla mutatione intrinseca formali, sine vlla additione formali, reali & diminutione realiter, ratione infinitæ perfectionis æquivalentiæ ad contingentiam, & distinctionem formalem creaturarum.

Tandem ex his omnibus patet quam sit eminens, & excellens modus defendendi libertatem diuinam, quamque facilis, vt vel ob hanc solam causam iure optimo omnibus amplectendus sit; nam si in sententia omnium Angelus potest extendi, & non extendi ad maiorem locum de minori, & anima rationalis ab vna parte ad aliam corporis, & potest definire esse in parte, in qua erat ante intrinsecè sine additione, & diminutione entitatis Angeli, & animæ, per solam extensionem virtuales, & æquivalentiæ: item si homo per eandem indiuisibilem entitatem à parte rei potest conuenire, & non conuenire cum Deo propter solam distincti onem virtuales, & æquivalentiæ, quæ datur inter prædicata ipsius hominis, per quæ conuenit, & non conuenit cum Deo; & si intellectus, & voluntas diuina, diuinitas, & Paternitas possunt communicari, & non communicari &c. propter solam distinctionem virtuales, & æquivalentiæ; sicut Verbum diuinum potest terminare, & non terminare intrinsece vnionem sine additione, & diminutione formali, cur voluntas diuina non poterit amare, & odio habere? & ita amare, aut ita velle vt potuerit velle non facere mundum sine contingentia, additione, & diminutione formali, per solam contingentiam virtuales, & æquivalentiæ, & per additionem, & diminutionem æquivalentem? certe nulla potest assignari ratio disparitatis: ergo si fundamentum non est nonum in Theologia, sed potius antiquissimum, ab ipsisque aduersariis summo applausu, maximisque laudibus, & encomiis ad cælum vsque elatum, ad quod tanquam ad suæ felicitatis palladium confugiunt, vt facillimo negotio, vt ipsi aiunt, soluant gravissimas, & implicatissimas difficultates; tum Dialecticæ, tum Philosophiæ & metaphysicæ, tum deniq; Theolo-

giæ, ac proinde tutissime tali fundamento se protegent, ad infinita mysteria fidei defendenda, & ab ipsis modis defendendi in illis locis fundata duntaxat huic fundamento facillime appellatur.

Sine dubio noster hic modus, quicodem principio, ac eodem fundamento, eodemque modo applicato defendendi actus liberos Dei innitens, & fundatus facillimus erit, imo facillior omnibus, in quo & dignitas & summa perfectio Dei defenditur, & luminis naturalis leges observantur, ac tandem bonæ Philosophiæ, ac Theologiæ principia ad vnguem defenduntur: immo, quod homines sapientia, & scientia præditi consequentiaque, & acutius obseruantes hic oppugnent quod alibi totis viribus propugnant, & hic labefactare contendunt fundamentum, quod in innumeris alijs locis ita defendere conantur, vt si illud deferant sine dubio omnia eorum placita funditus corrumpant, quapropter si difficultatem habet in hac materia, si intelligibilis est, vt ipsi aiunt, hæc discurrendi via intelligibilis erit tota Dialectica, inconuenientijs, & disconuenientijs prædicatorum intelligibilis erit philosophia in extensione virtuali animæ rationalis, & alijs id genus. Tandem intelligibilis erit tota Theologia, & defendendi modus omnium Theologorum in mysterio Trinitatis, immensitatis Dei, incarnationis Verbi diuini &c. ne igitur hæc dicantur, sine dubio asserendum est, modum quo in præsentia defendimus mysterium actuum liberorum non solum non esse intelligibilem, imo neque difficilem in hac materia prout distinguitur ab alijs, sed potius facillimum, suppositis dictis in alijs materijs; vnde difficultates non sunt huius loci sed aliorum, & si ibi vincuntur huc veniunt prolixius victæ, ac debilitatæ.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria solvuntur.

AD primum argumentum Patris Hierize respondendo, totum illud fundari in falsa suppositione, scilicet quod in Deo non sit formaliter voluntas, libera volitio Dei, & necessaria volitio sui ipsius, nos enim omnia hæc formaliter existere in Deo dicimus, quia omnia hæc sunt perfectio sine imperfectione, solum enim dicimus, vt patet ex supra dictis distinctionem inter has perfectiones, contingentiam, additionem, & diminutionem esse virtualiter, & per æquivalentiam in Deo. exemplo clarissimo docletur hoc; nam in Deo formaliter datur præsentia infinita Dei; extensio autem illius, diminutio, aut additio non est formaliter, sed virtualiter, & æquivalenter. Itē in diuinis datur formaliter intellectus per quem generatur Verbum, & voluntas per quam non generatur formaliter ipsum; sicut etiam datur diuinas formaliter communicata, & Paternitas formaliter non communicata; distinctio autem necessaria ad hæc non est formaliter, sed solum virtualiter. Ita similiter in Deo est formalitas amoris, odij &c. contingentia autem requisita ad libertatem, deficientia, destructio, & additio ad libertatem, deficientia, & infinito dominio formalis indifferentia, & infinito dominio ad amandum, & non amandum quando, & quomodo voluerit secundum consilium voluntatis suæ; ita vt ratione infinitæ perfectionis, & æquivalentiæ

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 415

litas divina possit Deus per vnam indissolubilem entitatem necessariam, hoc est necessario existentem; quia est plures virtualiter æquivalenter contingens, libera tamen, & indifferens formaliter amare, velle facere, vel velle non facere, odio prosequi, & dilectione afficere, ac si essent infiniti actus formaliter; quod his verbis docuit P. Ruiz tom. de volunt. Dei, disp. 13. sect. 2. num. 2. [eadem ipsa formalitas realis volitionis libera non superadditur, neque detrahitur volitioni necessariae, sed tota realis formalitas divinae volitionis maneret simpliciter eadem specie, & numero, & omnino invariata, quamvis voluisset Deus creare alios mundos vel voluisset nullum mundum creare, quia in volitione divina dantur plures quasi partes extensionis, quæ ratione ratiocinata distinguuntur, infimo gradu illius distinctionis, & hoc modo distinguuntur velle creare mundum, & velle non creare mundum, aut velle creare alios mundos, adhuc hæc perfectio quæ assertur in volitione creandi mundum, & quæ ut pars extensionis distinguitur à volitione aliorum obiectorum, non potuit Deo deesse, quin potius illi necessario convenit tam illa, quam quælibet alia perfectio cuiusque volitionis liberae possibilis.]

Itaque formaliter in Deo datur ipsa perfectio amoris liberi. & ipsa perfectio odij, à quibus formaliter constituitur Deus amans creaturas, & odio habens peccatum &c. sic saltem est dicere, amorem, & odium solum esse virtualiter in Deo, quia alias ut evidenter erit P. Herize toto n. 50. non posset denominari Deus formaliter amans, ut patet exemplis divinae essentiae, & Paternitatis, quibus utitur & evidentiarius liquet: nam ideo actus liber Dei non potest denominari contingens formaliter, quia contingentia, à qua deberet denominari non est formaliter, sed solum virtualiter in illo: sicut neque divinitas denominatur formaliter distincta à parte rei, ac proinde non constituitur in esse non Paternitatis formaliter à parte rei; quia distinctio illa inter divinitatem & Paternitatem non est formaliter, sed virtualiter solum, forma enim non aliter constituit nisi eo modo, quo ipsa est in se quia concetum dumtaxat constituit exhibendo se ipsam & non aliud loco sui, & ideo sol, licet sit lucidus formaliter, non est formaliter calidus sed maximum eminenter, aut virtualiter, quia lux, à qua constituitur formaliter in esse lucidi non est formaliter calor, sed solum virtualiter, & eminenter: ergo si Deus solum haberet formalitates amandi creaturas, odio habendi peccata &c. virtualiter, & non formaliter non constitueretur in esse amantis formaliter, sed solum virtualiter: sed de fide est, & lumine naturali evidenter demonstratum, Deum amare formaliter creaturas & odio habere peccatum: ergo in Deo formaliter est amor, & odium, & non solum virtualiter. Item in Deo est formalis indifferentia, seu libertas ad amandum, & ad odium habendum, quando voluerit, & ad hoc ut per vnam formalissimam entitatem amet, quando voluerit, & odio habeat, quando illi libuerit secundum dominium perfectissimum ad volendum facere, vel volendum non facere secundum beneplacitum divinae providentiae, à quibus formalissime liber, & indifferens denominatur, & constituitur. Itaque hæc omnes perfectiones formaliter sunt in Deo, quæ sunt formalitates immediate, & proxime denominantes; conditiones autem ad has denominationes, ut est contingentia, distinctio,

additio, & diminutio &c. de quibus late egimus supra, quia imperfectiones sunt, virtualiter tantum, & æquivalenter continentur, quod non tollit, ut formalitates primæ formaliter constituant Deum, ut sectione præcedenti manifeste declaravi: unde argumentum Patris Herize à n. 40. usque ad num. 51. videlicet à §. hac admirabilis distinctio virtualis, usque ad §. Dices, te non constituere, contra nos nullius momenti est, licet evidenter probet contra obiectiones, quas sibi ponit idem P. Herize: unde si sic defenditur à Salmantinis magistris, ut ostendit ipse Herize, opinio de actibus liberis ratione contingentiae virtualis perperam meo videri defenditur, neque possunt evadere evidentiaria argumenta contra ipsos, quapropter à me excogitatus modus defendendi, facilius, probabilior, imo verior videtur, ac proinde sequendus, in quo, si aliquam difficultatem quæras, idem erit ac in cirpo nodum quaerere.

Præterea, etiam argumentationes, quibus utitur P. Herize à num. 1. usque ad num. 53. inclusive, hoc est à §. sed contra hoc est: nam virtualis hæc contingentia usque ad §. Dices, tunc fieri, inclusive, quia solum oppugnant varias solutiones quas adducunt adversarii dicentes, volitionem liberam non esse formaliter, sed virtualiter in Deo, ad solvendum argumentum ipsius Patris, nullum nobis negotium faciunt, solum enim replica illa facta in fine numeri 53. §. sed contra, cum ais virtualiter; directe est contra nostram opinionem, & ideo necesse est ut illam solvamus, ut nihil difficultatem continens ad terga relinquamus insolutum; unde respondeo ad illam interrogationem, quando nos aimus, manente volitione deficere odium, aut volente Deo deficere volitionem, dicimus formalitatem volitionis formaliter existentem in Deo virtualiter à parte rei, seu æquivalenter deficere, unde non deficit æquivalenter id, quod solum virtualiter, aut æquivalenter existit in Deo, sed id quod formaliter est in ipso; unde definitio solum est virtualis & per æquivalentiam; formalitas autem, quæ denominatur designans formalissime est & non æquivalenter aut virtualiter; unde licet formaliter sit in Deo, & solum æquivalenter designat esse, formaliter non constituit Deum in esse nolentis; quia ad constitutionem nolentis producere v. g. Petrum, non solum requiritur quod sit formalitas volitionis, sed etiam requiritur ut neque formaliter, neque æquivalenter deficiat, & omni modo sit; nam si per existentiam formalem in Deo ratione libertatis infinitæ divinae æquivaleret definitioni formali, sine dubio ita se haberet, ac si formaliter designaret; sed si formaliter designaret non denominaret nec constitueret: ergo si æquivalenter definit, & æquivalenter definire est sufficiens ad hoc, ut se exerceat id quod æquivaleret, eo modo quo se exercet, id cui æquivaleret, ut sectione superiori late explicuimus: ergo si id, quod definit formaliter, non denominat, neque constituit subiectum, in quo definit, & à quo abest formaliter, similiter id quod illi æquivaleret in definitione, ac proinde æquivalenter definit, se habebit quoad minus denominandi, ac si vere designaret formaliter, ac proinde, licet formaliter existat, quia deficit æquivalenter non denominabit, neque constituet formaliter, sicut non denominat, neque constituit formalitas illa quæ formaliter non est; quod patet ex ipsa definitione æquivalentiæ; unde quotiescunque non impugnantur vnum æquivalere alteri, non potest

potest impugnari, quod id, quod æquivaleret, non possit se exercere, aut non exercere manus quod exercere id, cui æquivaleret, ut verbi gratia, quia distinctio formalis à parte rei inter duos extrema tollit oppositionem contradictoriam affirmationis, & negationis, & per consequens tollit ut tales affirmationes, & negationes, constituent formaliter & denominent formaliter ipsa contradictorie opposita, ita si niliter distinctio virtualis, & æquivalentiæ facit, ut convenientia, & non convenientia non sunt oppositiones contradictoriæ formaliter, ac proinde facit, ut talis convenientia, & non convenientia non constituent gradus, in quibus sunt in esse oppositorum contradictorie formaliter quæ sine dubio contradictorie opposita constituerent, si neque formaliter neque virtualiter distingueretur, verbi gratia Petrus convenit per ens cum Deo, & non convenit formaliter per esse creatum, & licet formaliter sint convenientia, & non convenientia in illis prædicatis, quæ habent identitatem formalem, nihilominus tamen quia virtualiter deficit talis identitas, ex eo quod virtualiter est non identitas, seu distinctio, sufficit hoc, ut convenientia illa, & non convenientia non constituent ens, & esse creatum in esse contradictorie oppositorum.

Itaque licet aliqua formalitas formaliter existat in aliquo subiecto, non sufficit ad constituendum, & denominandum illud formaliter si ve tale subiectum sit creatum si ve increatum, tamen illi deficiat aliqua conditio, ut videre est in exemplo nuper adducto; unde cum conditio ad constituendum, & denominandum sit ut ita existat forma, ut non æquivaleret non existenti aut ut non designat æquivalenter, inde est, quod licet existat formaliter, si tamen deficit æquivalenter, non denominet aut constituat formaliter subiectum in esse talis, quapropter si albedo ita esset in subiecto formaliter, & æquivalenter designaret in illo, nullo modo constitueret subiectum album formaliter, neque denominaret illud, exemplum in sententia ipsorum adversariorum est manifestum, in casu, in quo Deus poneret gratiam sanctificantem in lapide, tunc enim esset formaliter in lapide, & nihilominus non denominaret, neque constitueret formaliter lapidem gratum, & sanctum supernaturaliter, à quibus si interrogemus, cur gratia illa exhibita, & communicata lapidi non tribuat suum effectum formalem ultimum sanctitatis, & gratiæ, cum in eorum sententia non distinguatur effectus formalis à forma exhibita, & communicata subiecto? Respondent ratione in capacitatis subiecti evenire hoc, quod licet gratia secundum omnes suos gradus uniatur subiecto formaliter, nihilominus tamen æquivalenter, & virtualiter deficere unio nem gratiæ secundum formalitatem sanctitatis, & gratiæ supernaturalis, ac proinde secundum illos gradus se habere gratiam, ac si realiter formaliter non esset unita lapidi. Itaque gratia non denominat secundum gradum ultimum, nec constituit lapidem sanctum, & gratum, quia licet sit secundum illum formaliter, æquivalenter non est in lapide secundum ipsum. Denominat autem secundum rationem qualitatis, quia secundum illam ratione capacitatis subiecti est formaliter, & non deficit æquivalenter, quod totum requiritur ad constitutionem, & denominationem formalem.

Ergo similiter in nostro casu licet quando Deus vult facere mundum formaliter, sit etiam

formalitas formaliter nolitionis faciendi eundem mundum, quia deficit æquivalenter, aut virtualiter, non constituit Deum in esse nolentis formaliter, sicut constituit volentem formaliter; nam ad constituendum, & denominandum formaliter non solum debet esse formaliter in subiecto ratio constitutiva, sed etiam debet non deficere æquivalenter, aut virtualiter.

Si autem interrogares cur existente amore formali designat æquivalenter odium? respondeo, quia idem respectu eiusdem, & sub eadem ratione formali non debet habere simul formaliter, & virtualiter duos actus simul oppositos, alias Deus simul amaret, & odio haberet. Itaque existente uno opposito, debet expelli alterum ab illo, eo modo, quo opponuntur; si autem opponantur formaliter à parte rei eo modo, quo in creaturis contingit, opponit actus amoris, & odij propter distinctionem realem formalem, quam habent inter se, existente amore formaliter, necesse est expelli odium ab illo formaliter. Si autem actus odij, & amoris, volitionis, & nolitionis non opponuntur formaliter, sed solum virtualiter, ut contingit in actibus divinis, quia solum distinguuntur virtualiter, (nam eo modo, quo fuerit distinctio, quæ est genus ad oppositionem, quæ est species distinctionis, erit oppositio; nam eo modo est species, quo est genus) solum excluduntur virtualiter, & non formaliter, quia exclusio sequitur naturam oppositi, quia est effectus oppositionis; si autem iterum interrogares, cur potius habeat amorem tam formaliter, quam æquivalenter, cum possit etiam habere odium? Respondeo, causam esse quam tribuit Anselmus supra lib. de casu Diaboli cap. 27. interrogatus enim à discipulo illis verbis: [cur ergo voluit potius, quam odio habuit. (Respondet) non nisi quia voluit, nam hæc voluntas nullam aliam habuit causam, quæ impelleretur aliquatenus, aut attraheretur, sed ipsa sibi causa efficiens fuit; si dici potest effectus.] quæ supra late explicui.

Ex his omnibus patet quam facile solvantur argumenta contra nostram sententiam adducta à Patre Herize.

SVBSECTIO I.

Argumenta Patris Alarcon solvantur.

Ad primum argumentum nego antecedens, seu sequelam Maioris; ad probationem illius nego ideo Deum dici, & esse liberum formaliter, quia est contingens virtualiter, aut deficit virtualiter ut patet ex supra dictis, tum in probatione nostræ conclusionis, tum in responsione ad argumenta Patris Herize; nam Deus dicitur liber formaliter propter indifferentiam formalem ad amandum, & non amandum tanquam per definitionem, & prædicata formalia formaliter constituentia Deum in esse liberi; unde tota formalis essentia libertatis divinæ consumatur, & consistit non in prædicatis virtualiter contentis in ipso, sed potius in prædicatis formaliter amantibus in Deo videlicet, indifferentiæ formalis amandi, vel odio habendi &c. in potestate formali, seu dominio formaliter contento in Deo, quo potest ipse velle facere, & velle non facere, & nolle contingentiæ autem virtualis, aut efficientiæ libertatis non est constitutum formale divinæ libertatis.

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 417

tatis, sed solum conditio, aut requisitum ad usum talis libertatis, & sic nihil interest, ut solum virtualis sit, & non formalis ut late supra diximus *subiect. superiori* in responsione ad argumenta, & *sectione precedenti* in probatione nostrae conclusionis, ubi manifeste docuimus, in quo differat contingentia ab indifferentia, & quomodo haec constituat Deum formaliter, quia est formale praedicatum; contingentia autem non constituit in esse liberi formaliter Deum, quia conditiones ad alicuius exercitium non constituunt formaliter ea, ad cuius usum requiritur; unde apprehensio non constituit voluntatem in esse talis, neque volitionem, quia non est praedicatum formale voluntatis, sed solum conditio, aut requisitum ad usum illius. Item approximatō non est constitutiva causae efficientis, quia non est vis productiva formaliter, sed solum conditio ad usum talis virtutis; conditiones autem, licet saepe petantur formaliter, sapissime sufficiunt virtualiter existere ut videre est in distinctione virtuali, quae est conditio ad mysterium Trinitatis, ut saepe iam dixi, unde totum argumentum huius auctoris manifestae deceptioni, & fallaciae innititur, & apparenter procedit confundendo constitutivum formale libertatis cum conditione requisita ad usum illius; quapropter revelata hac fallacia, penitus dissipantur syllogizationes illi fundatae; unde facillime omnia quae ab hoc principio pendent diluantur, ac dissolvuntur, quapropter ad probationem qua intercedit persuadere paternitatem divinam, & spirationem activam esse accidentia vera, quia se habent ac si acciderent, & inhererent Deo; respondeo clare & evidenter.

Ad hoc ut aliquid sit accidens formaliter & vere, non solum habere debere inherentiā virtuale, aut aequivalentē entitatē virtualiter secundario accidentem; sed potius debere habere haec praedicata formaliter, quae saltem aptitudinalis inherencia, & secundarius conceptus, vel hoc quod est secundario constituit sunt praedicata formaliter constitutiva accidentis, aut definitio illius; definitio autem, & praedicata essentialia primo constitutiva rei in tali esse formali formaliter debent esse talia, & non solum virtualiter, & aequivalenter, alias tu posses esse homo formaliter per animal rationalem virtuale, aut per aequivalentem rationalitatem, & animalitatem, quod est contra lumen naturae ut iam supra probauimus, quapropter in tua sententia, qua docēs voluntatem divinam, & intellectum esse principium virtuale, à quo fluunt virtualiter intellectio, & volitio, non potest vlllo modo affirmari intellectionem, & volitionem vere formaliter & realiter esse productas à voluntate divina, cuius nulla alia ratio potest assignari, nisi quia licet dentur in voluntate & intellectu volitionis, & intellectionis emanationes virtuales, non dantur formales productiones, quod aliter contingeret, si in diuino intellectu daretur formalis productio; tunc enim formaliter produceretur intellectio, & volitio à Deo, & formaliter constitueretur in esse producta intellectio diuina, quia formaliter daretur ratio constitutiva illius.

Ita similiter in nostro casu, licet spiratio activa & Paternitas diuina nostro modo concipiendi, & virtualiter secundario accedant ad Deum, ac proinde se habeant, ac si inhererent (quod adhuc per rationem nego in paternitate, quia

est personalitas, de cuius conceptu est ultimum complere personam substantialem ac proinde primo constituere illam in esse talis, licet hoc possum concedere de spiratione actiua) quia tamen formaliter non inheret, nec formaliter possunt inherere à parte rei, ideo non sunt accidentia vera, & realia, quia definitio non debet esse solum virtualiter, sed potius debet esse formaliter; unde si spiratio actiua haberet aptitudinalem inherentiam formaliter à parte rei & vere, ac formaliter inhereret, etiam si solum virtualiter distingueretur à diuinitate, vel solum, quamcunque aliam conditionem ad talem aptitudinalem inherentiam vel aduenientiam, seu accessum secundarium, ut ita loquar, haberet, aequiuallenter posset vocari accidens verum, & reale, quia licet haberet conditionem virtualiter, quae formaliter non constituit, nihilominus haberet primam constitutivam accidentis, & definitionem illius formaliter; sed in praesenti nullum praedicatum primum, neque definitionem accidentis habent relationes diuinae formaliter, sed solum virtualiter, & aequiuallenter: ergo duntaxat possunt in tua sententia vocari accidentia virtualiter, aut aequiuallenter; & in mea spiratio actiua maximum poterit dici se habere nostro modo concipiendi, ac si esset accidens, in quo nulla audacia ut perperam docet Alarcon *s. illud obserua, numer. 10*, quia si possumus dicere Deum habere extensionem, & diuisibilitatem virtuales, & dicimus Deum esse extensum, & diuisibilem aequiuallenter, esse summam perfectionem Dei, etiam si diuisibilitas, & extensio formalis in ordine ad locum sit summa imperfectio repugnans ipsi, quod tu millies affirmas, & omnes Theologi vno ore fatentur, sicut etiam dicunt de Angelo, & anima rationali, quia alias si Deus non haberet talem extensionem virtuales, sed omnino tam aequiuallenter, quam formaliter esset indiuisibilis, nullo modo posset Deus esse immensus, neque praesentia infinita, quasi extenderetur per omnem corpora sine vlla diuisione, & discretione praesentiae.

Item si concedit tota Societas distinctionem virtuales realem, & aequivalentiam inter diuinitatem, & relationes, inter attributa diuina, & inter intellectum, & voluntatem, ut possit dari mysterium Trinitatis, ac proinde dicit iure quidem optimo huiusmodi distinctionem utpote maxime necessariam Deo esse maximam perfectionem, etiam si concedere distinctionem realem formalem à parte rei inter supradicta praedicata, esset haereticum, quia attribueretur Deo summa imperfectio. Tandem si conceditur à te, & ab omnibus, quaedam successio & minimum diuisibilitas virtualis, ac per aequivalentiam aternitati diuinae, ut possit esse mensura omnium rerum, tam successuarum quam permanentium, & ideo verbis de praeterito, praesenti & futuro loquitur Scriptura de Deo, dicens *Ioan. 1*. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum: ecce praeteritum imperfectum; & *1bris Sapientiae* loquens de Verbo diuino: ad initio creata sum; & ut legunt Augustinus Tertulianus, & alij, creata fui; unde grauissimi Doctores interpretantur, & explicant nomen *Geoba* celsitimum apud Habraos per haec tria tempora verbi substantiui, sum; qui fuit, qui est, qui erit; ut videre est in sapientissimo

GGg Patre

Patre Alcazare, vnde apud Græcos Thetagramaton appellatur, hoc est trium litterarum, aut trium verborum.

Quid nimirum, quod Deo tribuamus accidentia virtualiter, & æquialenter loquendo de diuinis perfectionibus, quæ substantiæ formaliter sunt, ac si essent accidentia, siquidem ita expresse loquitur D. Cyrillus libro 11. *Theſauri*: his elegantibus verbis: | sapienter certe dicitur, nihil accidere substantiæ Dei, quoniam in se ipsa perfecti est, sed tamen cogimur nonnunquam quasi accidentia, etiam si non omnino accidant Deo, hæc dicere & mente accidentium modo concipere,] & paulo infra, [multa huiusmodi sunt quæ accidisse Deo videntur;] & similem doctrinam habet Augustinus libro 5. de *Trinitate*, capite 16. Anselmus in *Monologio*, capite 24. & D. Dionysius de *diuinis nominibus*, capite 9. & ratio est manifestissima; nam quod in creaturis formaliter sumptum imperfectio est, in Deo virtualiter, æquialenter, & eminenter consideratum summa, & infinita perfectio est; sicut quod in lapide, igne, terra, & cæteris inanitate, & sine vita est, quatenus continetur in Deo Creatore illorum perfectissima vita dicitur secundum illud *Joan.* 1. [omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est in ipso vita erat, & vita erat lux hominum, &c.] quapropter licet esse lapidem, equum, formicam formaliter sit imperfectio, nihilominus tamen esse omnia hæc æquialenter, eminenter, & virtualiter summa perfectio est; Ita similiter esse accedens formaliter imperfectio est, esse autem accedens eminenter virtualiter, & æquialenter, non imperfectio, sed potius perfectio summa est in Deo, quapropter non qui ita loquitur, vestigiis Patrum inhærendo, Theologiæ, & bonæ philosophiæ iura obseruando potest dici audacter loqui, sed potius qui ita qualificando hunc modum loquendi non solum probabilem, sed etiam necessarium maxime ad gradus perfectionum diuinarum distinguendos, quomodo enim intelligere possemus, Paternitatem diuinam esse personalitatem constitutam Patris in esse personæ, & & spirationem actiuam non esse constitutam Patris quatenus distinguitur à Filio; sed potius esse communem Patri, & Filio, vt hæc personæ iam constitutæ in esse personarum producant Spiritum sanctum tanquam vnum principium, & referantur ad illum, nisi concipiamus Paternitatem diuinam, vt relationem transcendentalem, & substantialem, spirationem autem actiuam vt prædicamentalem & accidentalem relationem secundario aduenientem, & non constituentem personam; sed potius accedentem iam personæ constitutæ per paternitatem; vnde cum relatio spirationis actiue licet sit ipse Deus, ac proinde substantia perfectissima, quia tamen se habet ac si esset accedens, vocatur accedens æquialenter, quod idem dicimus de volitionibus liberis Dei, quia æquialenter & virtualiter adsunt, & absunt diuinæ voluntati præter correptionem illius.

Itaque si tu modum loquendi Patrum, & Theologorum omnium audaciam appellas, sine dubio in eandem qualitatem quam aliis appingis, & in eandem notæ plagas tete induis manifeste, memento loci Concilij Constantiensis, à nobis adducti in Philosophia, disputat. de *indivisibilibus*, questione. *Virum quantum componatur ex illis?* vbi sacrosanctum œcumenicum illud Concilium grauiter qualificauit, & reprehendit propositionem Vvicleph & Ioannis Hus, quia qualificauerunt,

& docuerunt dicentes, quantum componi ex indivisibilibus, esse errorem philosophicum, quia vt ipsum Concilium docet, non minus periculosum est in Ecclesia catholica, quia scandala, & seditiones creat, errores, & propositiones novas introducere sine fundamento rationis, & auctoritatis, quam sine fundamento qualificare modos opinandi, & loquendi probabiles, scholasticorum, & Sanctorum Patrum, vt tu in præsentia facis, audaciæ nota afficiendo, quod certe nequam contingeret, si magis Sanctorum Patrum ac Theologorum doctrinæ, & studio incumberes, eorumque opera assidue præ manibus verberes, ac in euoluendis eorum operibus ac libris diligentia operam nauares; vnde non solum non audacter proceditur, sed potius maxime moderate, temperate, ac theologicè proceditur dum dicimus in Deo non formaliter; sed virtualiter, eminenter, & æquialenter dari accidentia, quare Patres, & Doctores, quando negant, dari in Deo accedens, non loquuntur de accedente virtuali, eminenti, & æquiali, sed de accedente formali, quia hoc, vt sæpe diximus, & probauimus, imperfectiorem includit; illud vero summam eminentiam, & excellentiam, & infinitatem diuinæ perfectionis indicat, quibus euidenter solum manet argumentum primum huius Auctoris à §. sequitur ex illa eadem certitudine, usque ad §. hanc consequentiam probat, usque ad finem illius.

Nec minus friuolum est inconueniens illud, quod contra nos eruiere intendit, numero 12. à §. Probo ulterius Deum quoque dici verè, & propriè peccatorem, usque ad §. illud Obsorua à Recentioribus; nam totum fundamentum huius Auctoris ad illud inconueniens eorumdem ex nostris principiis est falso putare, nos ideo attribuire Deo libertatem formaliter, quia solum tribuimus ipsi virtuale aliquod prædicatum, siue contingentia, siue distinctio, vt iam vidimus, quod omnino alienum est à nostra mente; nam licet ad saluandam libertatem formalem in Deo, & ad vsum eius popamus pro conditione contingentiam & distinctionem virtuales, nihilominus tamen ad constitutionem, & definitionem formalem eius libertatis non ponimus prædicata virtualia; sed potius formalia potestatis ad vtrumlibet indifferentiæ formalis ad amandum, vel non amandum, item formalis dominij.

Ex quibus recte colligimus constitutionem formalem diuinæ libertatis, quia ex prædicatis formalibus recte colligitur formalis constitutio aliquid vt ex diuinitate formali; & paternitate formali existentibus in Deo, recte colligitur formaliter Pater in diuinis, quibus positus.

Amice à te interrogo, quæ prædicata formalia peccati reperias in operibus Dei, quatenus ipsius sunt, vt ex illis colligas, Deum esse formaliter peccatorem: certe nulla reperies, neque assignabis; nam concurrere vt auctorem vniuersalem cum concursu indifferenti, & decreto quasi conditionato, de quo infra ago, latissime, dum oppugno prædeterminationem physicam Thomistarum, eo quod Deus teneatur ad tali modo concurrendum ex vi suæ prudentissimæ providentiæ, & ex vi legum vniuersalis. Provisoris, & gubernatoris ad libertatis creatæ iura intacta, illibataque seruanda, non solum non peccati macula, imo neque vestigium; sed potius summa perfectio perfectissima ratio vndequeque splendet, circumfususque suæ claritatis radiis, hæc tenebræ,

Quaest. II. In quo consist. actus liber Dei. 419

tenebrae, quas nostrae sententiae offundere conaris, funditus dissipantur, dissipataeque penitus evanescent: ergo ex tali modo procedendi divinitus quem nostra fides docet, & nos constanter amplectimur, male arguis ad eruendum Deum dici formaliter peccatorem; nam si Deus ita operando privaretur in suo actu rectitudine debita, non solum virtualiter, sed etiam formaliter, posset recte colligi, talem actionem esse peccaminosam, quod certe non potest dici; siquidem tantum abest, ut actio, & voluntas divina concurrerent cum peccatore ad materiale peccati privetur formaliter rectitudine debita, quin potius rectissima, & ordinatissima sit, ut ex infra dicendis *disputatione de omnipotentia, & concursu divino*, amplius, & evidentius patebit: igitur falsissima est, non solum secundum veritatem, aut principia omnium communia, sed etiam secundum hanc particularia nostra dicere Deum esse peccatorem, eo quod tali modo debito providentiae divinae concurrat Deus, quia nullum formale praedicatum peccati habet, sed potius summam rectitudinem continet formaliter, etiam si modus concurrenti creaturae circa ipsum peccatum, peccatum sit formaliter quia formaliter caret rectitudine debita actui, aut quia dissimulata est rationi secundum varias opiniones Doctorum.

Itaque iam apparet clare, & manifeste falsitas fundamenti, quo innititur haec potius larva, & apparentia argumenti, quam syllogizationis vis, & verum robur, videlicet, quia tibi persuades, nos ideo ponere libertatem in divinis formalem quia asserimus, dari contingentiam, & distinctionem virtutalem, aut quia se habet Deus, ac si esset contingens cum non propter hoc, sed propter indifferentiam formalem, &c. quae est formale constitutum libertatis concedamus illam Deo; unde hoc fundamento diruto suo pondere ruit fallax machina argumenti aduersariorum, quod sane non ita contingeret, si ita esset, ut ipsi falso dicunt, nimirum si nos diceremus propter solam contingentiam virtutalem dari in Deo libertatem formalem, quod nequaquam asserimus, sed potius docemus, nullum concretum posse formaliter constitui a praedicto, quod non formaliter existit in ipso, etiam si existat aut virtualiter, aut aequivalenter in eodem.

Ergo si in Dei actione & volitione concurrenti ad materiale peccati nullum datur praedicatum formale formaliter conveniens peccato, neque formalis definitio illius, nequaquam poterit colligi, Deum dici formaliter peccatorem, etiam si per impossibile Deus ita se haberet, ac si peccaret & aequivalenter rectitudinis privationem haberet, quod omnino negamus.

Ratio est, quia adhuc supposito illo casu impossibili de aequivalentia ad peccatum non posset colligi materia formalis, sed solum virtualis, aut aequivalentia propter rationes saepe dictas.

Nunc autem probabo manifeste adhuc in illis actionibus neque aequivalenter, aut virtualiter dari malitiam, quia quotiescunque aliquis operatur ex motivo virtutis & honestatis, & coactus, ut ita dicam, & obligatus legibus & debito providentiae, iustitiae & fidelitatis, etiam si cooperetur cum alio, seu concurrat cum ipso ad materiale peccati illius, nullo modo dicitur, neque formaliter, neque virtualiter, aut aequivalenter peccare, sed potius honestissime operari quantum est ex se, quia nihil redundat malitiae peccatoris in huiusmodi operantem talibus motibus.

I. P. Tom. II.

& legibus excitatus: sed Deus ita concurrat ad materiale peccati: ergo nullo modo neque virtualiter, neque aequivalenter; neque formaliter dicitur peccare, quod exemplis manifestis demonstratur, desumptis non solum ex Deo, sed etiam ex creaturis; nam si aliquis luxuriae flammis accensus colore, aut praetextu misericordiae apparenti, motivo tamen vero intemperantiae, & ut virginem quandam pauperem, pulcherrimam quidem attraheret ad lasciviam, ei mitteret cum religioso vitae sanctitate, & integritate praedito viro mille aureos, ut suo nomine traderentur tali virgini, diceretque nuncio, hoc se facere ad sublevandam miseria illius, & ne puella illa virginitatis florem deturparet, necessitatis vi coacta, & vere intendendo ut occasione illius doni virgo ipsum admareret, & tandem posset ipsius corpore frui; certe in hoc casu religiosus internuncius tradens nomine lascivientis aureos supradictos ad materiale peccati concurreret, quia autem ex motivo honestatis & legibus charitatis coactus ita operaretur, nullo modo peccaret, sed potius virtuosae, sanctae, & prudentis se gereret, in quo casu neque formaliter, neque aequivalenter daretur peccatum ex parte cooperantis materialiter. Item certissimum est in Theologia morali, seruum materialiter cooperantem ad Domini peccatum coactum tamen minis, & imperio severo Domini, verbi gratia, admovendo scalam parietis, cartam veneream aut lasciviam plenam deferendo non peccare: ergo manifeste sequitur, non dari peccatum, neque aequivalenter ex quacunque cooperatione materialiter concurrentis, dum tamen ex debito honesto, & obligatus legibus iustis concurrat qui ita operatur.

Sed Deus tunc concurrat ad materiale peccati ex debito fidelitatis, & providentiae, & ut muneri universalis gubernatoris satisfaciat, quod ex se petit, ut iura libertatis creaturae intellectualis illa maneat; praecipue, quia Deus sic cooperans non suadet, ut periculosè docet ipse Alarcon, num. 14. §. *Deus ergo sic suadens*; sed potius imperat oppositum inferni cruciabitur aeternis ante oculos peccatoris propositis, ne sese peccatorum ceno ingurgitet, imo ut oppositum suadeat efficaciter, videlicet virtuosae opera, immensa beatitudinis praemia offert & promittit: ergo nullo modo virtualiter, aut aequivalenter peccat Deus.

Item quia ut dicatur dari peccatum aequivalenter in aliquo, debet dari in illo proprium exercitium peccati; nam id quod aequivalenter alteri ratione aequivalentiae exerceat id quod alteri, cui aequivalenter, exercere potest, ut supra late probavimus; sed exercitium proprium peccati est facere personam peccantem dignam odio Dei, immundam, & inimicam ipsius expellendo ab ipsa sanctitate, iustitia & puritate, ut ex fide catholica, & sana Theologia constat; quapropter si aliquis non se ita habeat, ut in se hos effectus proprios peccati experiatur, dum ita operatur, non potest dici aequivalenter peccare aut rationem peccatoris virtualiter inducere; sed Deus nullo modo potest experiri in se, dum cooperatur ad materiale peccati, huiusmodi effectus proprios peccati: ergo non peccat aequivalenter, & virtualiter, nec se habet ac si peccaret; unde nullus momenti est syllogizatio Adversariorum.

Neque in hoc comparanda est peccati imperfectio cum imperfectionibus aliis physicis mortalitatis, doloris, afflictionis, &c. quia licet haec repugnent omnino Deo, nihilominus tamen secundum

G G g z pruden

prudentiæ leges magis repugnat Deo peccati malitia, difformitas, & immunditia, quod ut evidentius pateat aduerte, bene posse de Deo per communicationem idiomatum prædicari esse mortuum, flagellatum, occisum, famem, sitim dolores &c. ut de facto contingit in Christo Domino, ratione vnionis hypostaticæ humanitatis ad Verbum, & nihilominus adhuc de potentia Dei absoluta non potest contingere villo modo, ut per communicationem idiomatum prædicetur de Deo peccatum, & ideo Deus, qui vnitus est naturæ humanæ pluribus imperfectis & omnibus physicis admittit, & conseruando eandem imperfectio- nes, nullo modo potest vniri naturæ peccanti, ita ut cum tali vnione perleueret peccatum; & ideo omnes Theologi docent probabilius loquentes, & meo videri sane, & catholicè, nullo modo posse humanitatem Christi Domini vnitari Verbo peccare, aut venialiter, aut mortaliter: ergo ex his omnibus evidenter patet, magis repugnare Deo imperfectiōem peccati, quam imperfectiōes físicas, licet tam istas, quam illas implicent contradiccionem respectu Dei; quod adeo verum est, ut D. Augustinus aperte doceat ex eo solum, quod Deus amaret peccatum, etiam minimum, destruendum esse: probat hoc ex illis verbis Psalmi; non Deus volens iniquitatem es tu, quæ verba sic verit, Deus non es tu si volens iniquitatem es, talis enim est malitia peccati, & tanta vis, & efficacia eius, ut si per impossibile caderet in Deum, destrueret ipsum, & ad nihilum redigeret: ergo licet possit attribui æquivalenter, aut virtualiter Deo accidens, aut alia physica imperfectio, moralis tamen malitia nullo modo potest.

Præterea, quia tunc etiam attribuimus Deo aliquid virtualiter, aut prædicatum aliquod æquivalenter affirmamus de ipso, quando necessarium est ad aliquam perfectiōem diuinam intelligendā, quæ sine talibus prædicatis intelligi non potest; & ideo ad intelligendam immensitatem Dei, dicimus dari in Deo extensionē virtuale & æquivalentē, quia sine illa non posset dari præsentia Dei sine discretione, & diuisione per omnia corpora, ut supra late probauimus *questione de præsentia Dei in spatiis imaginariis*. Item ad mysterium Trinitatis necessaria est distinctio virtualis, & accidens virtuale, aut per æquivalentiam necessarium est ad distinguendam relationem spiratoris actiui à relationibus hypostaticis, seu personalitatibus relatiuis, ut patet ex supra dictis.

Tandem ad actus liberos Dei necessaria est saltem tanquam conditio tum distinctio virtualis, tum contingentia æquivalenter, quia Deus ratione actuum liberorum non solum est capax prædicationis affirmatiuæ, & negatiuæ, sed etiam denominationum contingentium, & ideo concedimus hæc omnia prædicata virtualiter, & æquivalenter Deo.

Atqui, ut euidenter constat, lumen naturæ manifeste demonstrat, & fides catholica decernit, ad nullam perfectiōem Dei, aut constituendam, aut explicandam necessaria est malitia peccati virtualiter, & æquivalenter concepta, sed potius impedit omnino explicationi, & constitutioni omnium perfectiōum diuinarum: ergo etiam si per impossibile non repugnaret Deo, non esset concedenda ipsi, quia frustra superflue, ac tandem sine fructu, & sine adstrueretur peccatum virtualiter in Deo, quod abhorret ratio; quia sine urgente necessitate non debent multiplicari entitates, propter eandem rationem in

penitentia (de qua agit Alarcon *num. 11. §. 11. dem argumento equivo*) distinguenda sunt duæ imperfectiōes, alia moralis; inconsiderantiæ, seu imprudentiæ, aut malitiæ, & hæc neque æquivalenter, neque virtualiter & multominus formaliter debet concedi Deo; altera imperfectio est physica, & hæc virtualiter, aut æquivalenter seu eminenter poterit attribui Deo, si necessaria fuerit ad explicandā aliquam perfectiōem diuinam, quam necessitatem nunquam innescire potui, & ideo adhuc æquivalenter non concedo Deo, quapropter locum *Gen. 6. penituit Deum*, quod hominē fecisset in terra, & tacitus dolore cordis intrinsecus dixit, *penitet me fecisse hominē*; explico cum omnibus Patribus, & scholasticis de impropria, & metaphorica penitentia, hoc est de voluntate signi, & non beneplaciti; quibus omnibus fundamentis, ac demonstrationibus contra argumentationes Alarcon in medium efficaciter propositis, ut proposui, sine dubio labefactur tota eius sententia, & funditus ruit ab imis sedibus euulsa phantastica machina argumentationis eius.

Quis enim subito tot verborum tumultus, tot apparentium argumentorum sine maturo consilio, sine veritatis pondere, ac liberatione oculis usurpans tot verborum anfractibus, fallaciis, ac boatu plenas syllogizationes videns, non cogitet, aut sibi persuadeat, magni momenti esse, sed certe larvæ leonum sunt, non leones, exuiæ tigridum, non tigrides, picti grifi sunt, non veri; tandem cuniarum, ac puerorum terribilissima, quod ipse Auctor in toto hoc opere se facere profectus *epistola dedicatoria ad Patrem Vasquez. §. pulchre Casiodorus*, ibi: [post fata nostri Vasquez Deus in Collegio Complutensi sic prouidus, quia in Iellam regni Vasquezianæ magistris nos dominos, magistros indignos æquidem collocavit, & quantos mihi spiritus sumo, & quantum superbiæ facinus ego tu Vasquez? modestiam calco, dum æquali me radiarum luce promitto, minime gentium, sed leoninis induor exuiis, quibus timeat Patroclus ego, Achilles armamenta compono, quorum splendore deuincam.] Ecce hic ad vnguem hic author exequutioni mandat hæc verba, dum latuis, & exuiis non leonum, sed argumentorum terrere contendit, quod sine dubio consequeretur, si ut inuenit animos viriles, ac robustos, pueriles timores reperisset; quam ad nostrum propositum loquutus fuit Scribanus noster, & per anagramma Clarus Bonarsius in *præmio Amphibursi honoris. prope medium*, ibi: [Iam si vernantem dictionem, plenumque luxuriantem gallicano succo intuearis, an non iures probissimæ notæ? At tu memento Gomorræi poni fuliginem intrinsecus fauillaceam, ambitione extimæ cutis cohiberi, quæ vel leui pressa actu, fumum exhalat, & facit in vagum puluerem. Ita plane omnis illa ostentabunda in veritate criminatio, si retegatur, terribimo pordore auctores suos prodit, abitoque in fauillas, quæ rupes mentiebatur, & munitabunda cælo laxa, nix, plumæ, bullæ repercutiunt.]

SVBSECTIO II.

Notanda quadam obiectio contra nostram sententiam ponitur, & diluitur.

Quia licet possit vna entitas æquivalere suo contradictorio, ut videtur est in identitate diuina, quæ æquivaleret distinctioni reali inter intellectum & voluntatem, & distinctio est contradic-
torium

etorum identitatis, nihilominus tamen una, & eadem indiuisibilis entitas positiua non potest esse formaliter suum contradictorium; unde nullo modo potest identitas diuina inter diuinitatem, & Paternitatem formaliter existens, esse formaliter distinctio à parte rei inter illas; unde non potest paternitas esse formaliter idem à parte rei cum diuinitate, & non esse idem formaliter cum illa, hoc est distingui ab ipsa; quia impossibile est idem esse, & non esse secundum euidens omnium maximum principium metaphysicum; atqui in nostra sententia sequitur ex eo quod concedamus libertatem formalem in Deo, eandem entitatem esse formaliter amorem, & formaliter non amorem, quia Deus ex vi suae libertatis, licet habeat contingentiam virtualem solum, nihilominus tamen est indifferens ad amandum, & non amandum formaliter per vnā, & eandem indiuisibilem entitatem: ergo eadem indiuisibilis entitas, quae est amor, est simul non amor, seu negatio amoris formaliter, quod est falsissimum: ergo falsum est dicere, Deum esse indifferenter formaliter ad amandum, & non amandum, ac proinde non dabitur libertas formalis in Deo; aut si datur, necessario incidendum est in opinionem Caietani doctoris, destrui amorem in Deo formaliter, dum vult Deus non amare, &c.

Sed hæc obiectio non probat, non dari in Deo libertatem formalem, sed solum probat, Deum non habere formalem negationem amoris, neque se posse exercere libertatem diuinam per volitionem & puram omissionem volitionis formalem, quod nos concedimus, & ideo docemus, Deum non ita amare, ut possit pure non velle sine positiuo actu, sed potius asserimus semper exerceri diuinam libertatem per positiuum actum, non solum quando terminatur ad obiectum positiuum, sed etiam quando terminatur ad obiectum negatiuum; unde libertas Dei non dicitur contradictionis formaliter, sed solum obiectiue, quia negatio non est ex parte actus Dei, sed solum ex parte obiecti, quod explicatur hoc modo dicendo, Deum velle facere, & velle non facere; hoc est velle positiuum, & negatiuum non per puram omissionem actus, & actum, sed potius per positiuum actum, terminando se iam ad negationem iam ad positiuum.

Vnde licet eadem entitas Dei possit esse positiua volitio obiecti positiui, & etiam volitio positiua negationis, seu carentiae eiusdem obiecti propter distinctionem virtualem, & contingentiam virtualem, tanquam per conditionem, & formaliter ratione indifferentiae; ut patet ex dictis, nihilominus tamen non potest eadem entitas vllō modo esse aut simul, aut successiue formaliter volitio, & formaliter non volitio eiusdem obiecti, quia non solum virtualiter, sed etiam formaliter daretur desitio, aut destructio actus positiui in Deo, quia nec per potentiam Dei absolutam possunt dari in Deo formaliter simul à parte rei affirmatio, & negatio eiusdem obiecti, ut sunt volitio, & negatio eiusdem obiecti, & non volitio formaliter eiusdem existentiae: ergo ut esset non volitio formalis existentiae, necessario formaliter deberet non esse, & deficere volitio positiua talis obiecti, quia alias simul essent formaliter volitio, & non volitio eiusdem. Quo discursu soluta manet obiectio.

Probatum nunc non posse dari in Deo puram omissionem formalem actus hac vnica ratione; quia ad diuini dominij perfectionem spectat nihil in orbe fieri, aut omitti, quod illi volunta-

rium non sit eo genere voluntatis, cuius obiectum obiectiue, & Deus quasi subiectiue sit capax, & sicut nihil est, quod diuinam possit subterfugere providentiam, aut diuinam cognitionem latere; ita nihil est, quod Deo vidente & nullo modo, neque permissiue volente, fiat, aut fieri omittatur; quod si quidquid sit aut omittitur, debet Deo esse voluntarium; eo genere voluntarij iam dicti; oportet quidem, ut sit voluntarium voluntarij perfectissimi generis; voluntarium autem per puram omissionem imperfectissime est voluntarium, & carentis solum dicitur voluntarium, quatenus illud velle potuimus, & non volumus, quod potius est carentia perfecti voluntarij, quam voluntarium dignum Deo: ergo si mundus, non esset futurus, Deo fuisset voluntaria illa carentia existentiae mundi: fuisset autem voluntaria, non imperfecte: ergo non per puram omissionem affectus: ergo per positiuum actum, quo Deus vellent mundum non esse; quod quidem non obest libertati Dei, ad quam sufficientissimum est, quod possit velle esse, aut velle non esse mundum, neque illa necessitas habendi, aut volitionem existentiae mundi; aut volitionem non essendi mundum oritur ab obiecto, quod sua virtute attrahat, & cogat Deum, ut sic vel aliter erga illud afficiatur; neque oritur ex indigentia obiecti quasi ad non esse mundi requiratur diuina volitio, tanquam principium illius non esse, ut satis probat Albis tract. 2. de voluntate Dei, disp. 6. sect. 3. num. 3. & 8.

Sed oritur ex ipsa Dei natura, & diuino imperio, cui non potuit non subdi rerum factio, & omisso rerum, atque adeo debuit illi esse perfecte voluntaria directe, aut permissiue; supposito autem quod illi futura erat voluntaria, non potuit Deus non velle illam perfectissimo genere voluntarij, id est per actum positiuum.

Secundo probatur ex honestate, & morali rectitudine actus diuinæ libertatis; quia nihil potest imputari Deo, ut auctori, & causæ, quod non imputetur ipsi ad honestatem, & rectitudinem simpliciter, & absolute; sed negatio alicuius rei creatæ imputatur Deo auctori, & causæ: ergo debet imputari ad honestatem, indicando honestissimam rectitudinem illius.

Tunc sic, non potest aliquid formaliter esse honestum, & bonum moraliter, nisi fiat ex affectu virtutis, & motiuo formali honestatis propter ipsam, ut concors est omnium Philosophorum, & Theologorum sententia; sed pura omisso actus voluntatis non est formaliter ut sic ex affectu alicuius virtutis; nec ob honestatem propter ipsam, sed potius indifferens, cum nulla sit ratio positiue tendens in illud motiuum amando ipsum propter bonitatem ipsius, quod est omnino necessarium ad id, quod asserimus: quia pura negatio non habet rectitudinem perfectam: ergo talis negatio non potest formaliter, ut est à Deo, esse honesta, &c. ergo formaliter ut sic implicat esse à Deo sine actu positiuo tendente in motiuū aliquod honestatis formaliter propter ipsum; nam licet in voluntate humana possint dari omissiones puræ liberæ, quæ nec male sunt nec bonæ moraliter, quales sunt omissiones consiliorum, tamen à Deo non potest dici aliquid libere procedere, & non secundum honestatem formaliter, quia Deo non minus repugnat, non operari bene, quam operari male. Deinde negatio actus est indifferens ad bonum, & ad malum; ergo non potest conuenire Deo, quia quidquid Deo conuenit est determinatum ad bonum. Præterea in Deo voluntas non est potestitia ad volendum,

lendum, sed potius est actus secundus à parte rei; qui ex se est indifferens, ut terminetur ad esse alicuius rei: ergo impossibile est, ut ex tali actu oriatur non esse alicuius rei, tanquam à causa honestissima, & recta, quin perfectio illius actus comparetur ad tale non esse, cuius est causa, summam honestatem, & rectitudinem continens, nisi per modum volitionis positivæ, esse enim eam perfectionem positivam volitionem eius, cuius est causa, non oritur ex connotato quod interdum est aliquid negativum, sed ex intrinseca Dei perfectione, quæ terminata per modum causæ rectitudinem, & honestatem summam habentis ad non esse rei eo ipso est positiva volitio illius; nam causalitas quæ connotatur ut perfectio Dei sit volitio, non est necessaria ad tribuendam denominationem solius volitionis positivæ, sed solum ut ei perfectio sit talis obiecti creati, nempe existentie rei aut negationis illius.

Dices, D-um respectu aliquarum negationum non semper habere positivum actum quo velit esse; v.g. ommissio actus debiti ex præcepto in homine, quæ est peccatum, non est volita à Deo acta positivo, alias vellet peccatum formaliter.

Sed contra, quia tunc, licet Deus non habeat actum positivum volendi directe talem ommissionem, nihilominus tamen habere actum positivum permittendi illam; & sic vult Deus permittere tale peccatum, permissio autem non est pura ommissio, sed actus positivus, quod his verbis aliqui Doctores explicant, dicentes, tunc positivum non velle Deum, ut fiat malum formaliter, neque negativum malum esse ab eo, ut à causa malicie; sed illam ommissionem præcepti esse à Deo materialiter, quatenus ut causa prima generalis non concurrat cum causa secunda ad actum, & vult non concurrere actum positivum; quia ita determinatur à causa secunda libera nolente operari, vel non volente; itaque illa ommissio ut mala non est à Deo, sed à causa secunda libera & adæquate est ommissio secundum se ab utraque à Deo physice, & ab homine moraliter, quod non maiorem difficultatem habet, quam in actu positivo peccati, qui est à Deo, & à causa secunda ab hac in esse morali malo, & à prima in esse physico.

Itaque duplex actus concurrens in permissione peccati, primus est, quo vult Deus dare creaturæ auxilium sufficiens; secundus, quo vult negare auxilium congruum, & uterque hic actus est positivus, & ex utroque coalescit integra permissio, quæ est rectissima, & honestissima voluntas Dei, & ideo debet esse positivus actus, quia in pura ommissione non datur honestas. Vnde maxime mihi displicent dicentes, in pura ommissione posse dari perfectam honestatem dignam Deo. Tum quia pura ommissio in Deo, ut bene advertit Alarcon si sit peccati, non est honesta respectu ipsius, quia Deus essentialiter est impotens ad peccandum, rei autem indifferens, aut honesta ut sic ommissio non potest esse honesta; quia privatio boni ut sic non est bonum, nisi ex alio capite, vel motivo honestetur: ergo in Deo non potest ommissio actus positivi boni esse honesta: imo nec in creatis, quia bonum ex integra causa; malum ex quocunque defectu: ad bonum enim non sufficit facere opus bonum, sed bene ex obiecto, & circumstantijs; ad malum autem sufficit quilibet defectus, vnde quis facit bonum opus ex malo fine, & non operatur bene, sed male; quo sequitur, ut sicut sæpe leges affirmativæ implentur per opus externum bonum moraliter, licet fiant ex pravo fine, ut patet in auditione Missæ: ita eadem

leges violantur per quamlibet ommissionem liberam talis actus, etiam puram, per quam homo meretur penam, quia non facit, quod tenetur, cum possit.

Omissio autem pura peccati est tantum bona materialiter non formaliter, quatenus non contradicit legi, & propterea non est honesta nec meritoria positivè, quia ex se indifferens est, ut fiat talis ommissio, ex bono fine, vel malo: ergo ut sic abstrahens non potest esse meritoria, & honesta; nam sicut implere legem positivam, v.g. auditio Missæ ex se est bona tantum materialiter, & non est honesta, & meritoria formaliter, quia lex impletur vera auditione Missæ, siue fiat ex malo fine, siue ex bono, & quia facta est malo fine, legem servat, & non est honesta, & meritoria, ideo auditio Missæ ut sic non est bona, nec meritoria eodem modo in præceptis negativis v.g. non occidere secundum se ut sic est bonum materialiter tantum; quia potest quis non occidere ob malum finem vanitatis &c. & tunc illa negatio occisionis servabit legem, sed non erit honesta, & meritoria: ergo non occisio ut sic abstrahens tantum erit bona materialiter, & non honesta formaliter, quia de se est indifferens ad hoc ut sit bona, vel mala, quocunque modo facta servet legem negativam non occidendi.

Tandem meo videri demonstratur hæc veritas, quia reprobatio damnatorum post præcisa demerita eorum est actus positivus divinæ voluntatis; sed talis actus habet pro primario obiecto penam damni, quæ est essentialis, & primaria pena damnatorum, & pro secundario obiecto habet penam sensus, quæ comparata cum pena damni secundum quid pena, & secundaria dicitur; atqui in sententia omnium Theologorum pena damni est privatio visionis beatificæ &c. seu beatitudinis essentialis: ergo Deus non per negationem actus, aut per suspensionem, seu ommissionem illius, sed potius per positivum actum, qualis secundum omnes Doctores Ecclesiæ, & Theologos est reprobatio, terminatur ad privationem, seu negationem obiecti; & ratio à priori videtur esse quia substantia intellectualis habere potest actum positivum volitionis circa omnia illa, in quibus potest apprehendere aliquam rationem boni, non solum positivi, sed etiam negativum quod est negatio alicuius disconvenientis mali, sunt autem multe negationes, in quibus apprehendi possit aliqua ratio boni pertinentis ad iustitiam punitivam, aut ad benevolentiam alicuius ad auferendum aliquid illi disconvenientis: ergo etiam divina voluntas potest comparari ad negationes, quæ ex eius libertate procedunt sicut volitio positiva libera, & essentialis circa illas. Si autem aliquando sola negatio producendi aliquid est sufficiens connotatum, & obiectum actus positivi, & liberi in Deo, manifeste efficitur, quotiescumque ex Dei voluntate provenit aliqua negatio, hoc est neres aliqua producat, simul etiam esse in Deo actum volitionis liberæ, circa non esse talis rei; vnde probationes Doctores asserunt, volitionem divinam esse positivam, quæ decrevit infinitas creaturas possibiles non producere, cuius rationem tribuunt; quia impossibile est à parte rei existere perfectionem intrinsecam divinæ volitionis positivæ, tanquam ad rationem actus volitionis positivæ, tanquam effectus illius, quin ille actus ab æterno fuerit in divina voluntate: ergo nulla esse potest negatio existentie rei, quam Deus possit producere, circa quam non sit in Deo libera, & positiva volitio, quia nulla esse potest negatio in qua non possit

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 423

cognosci aliqua ratio congruentis boni; esse enim negationem rei nullo modo necessitatem ad diuinam perfectionem propter fines, quos sibi Deus potest talis negationis proponere, est sufficiens ratio boni, ut voluntas velit cessare à productione talis rei. Nam sicut ea est sufficiens ratio libere cessandi ab operatione, ita est congruens ratio volendi cessare.

SUBSECTIO VLTIMA.

*Argumentum à priori contra nos positum
sectione prima dissoluitur.*

AD vltimum argumentum dico, ibi bene respondendum esse illi ad vltimam replicam respondendo aliquid esse in secundo signo virtualiter additum, quod in primo signo virtualiter, & æquivalenter deficiebat, licet semper ab æterno, & à parte rei formaliter fuerit, quod in secundo signo virtualiter de nouo est, & hoc sufficit, ut prædicetur in secundo signo de Deo id, quod in primo non prædicabatur.

Vbi aduerte, Deum in indifferentia partim conuenire cum creatura, partim differre ab illa, conuenit cum creatura in hoc, quod sicut creatura formaliter ita est indifferens ut in eodem instanti, in quo determinatur per amorem, & amat per illum, poterit nolle amare; ita similiter Deus ab æterno ita semper voluit creare mundum ut poterit ab æterno velle non creare illum formaliter & in hac potestate, seu indifferentia formali consistit formalis libertas diuina, & sicut in toto illo instanti, quo amat creatura, ita formaliter est amor ut minime sit, aut in toto illo, aut in aliqua prioritate naturæ sit formaliter negatio, & carentia illius; quia ut in physicis late demonstro, non possunt esse in eodem instanti pro priori, & posteriori naturæ forma, & priuatio, quia prioritas, & posterioritas naturæ non sunt in quo sed à quo. Ita similiter formalis amor seu volitio creandi mundi ita fuit ab æterno in Deo, ut neque pro priori naturæ formaliter fuerit negatio amoris, quia libertas, & indifferentia, quæ ab æterno se determinat ad amandum non petit, imò neque potest habere prius negationem, seu carentiam formalem illius amoris, quem ab æterno habet; nam negatio, & forma, ut existant in eodem subiecto petunt necessario successionem durationis, quia simul in eadem duratione existere repugnat, & implicat contradictionem, alias idem simul esset, & non esset; quod est contra euidentissimum, ac maximum metaphysicum principium.

Exemplo declaratur, si Deus ab æterno produxisset aliquam creaturam, ut potuit, nunquam possemus dicere pro priori aliquo naturæ, fuisse negationem, aut priuationem formalem talis productionis, quia ex suppositione, quod productio est ab æterno, nullo modo potuit antecedere priuatio illius, quia priuatio si antecedit, non solum debet antecedere prioritate naturæ, sed etiam prioritate durationis, quæ ante rem existentem ab æterno non potest dari, alias non fuisset ab æterno, ut data opera demonstro in physicis disp. de duratio-
ne, questione Vtrum successum, ut successum potuerit esse ab æterno; sed Deus ab æterno libere voluit creare hunc mundum; ergo pro nullo priori præcessit in Deo indifferentia, seu libertas cum negatione, seu carentia formali eiusdem volitionis, quia hoc non petit volitio libera ab æterno neque potest compati cum illa; tum propter rationes supra

positas, quibus probauimus, non posse dari in Deo puram omissionem, aut carentiam actus positiui; tum etiam quia nulla prioritas est ut dixi, in qua possit præcedere talis carentia ad volitionem æternam. Itaque libertas, & indifferentia formalis, ut libere se determinet ad volendum, non requirit ut ante præcesserit cum carentia seu priuatione formali talis priuationis, ut videre est in Angelo qui libere voluit, imò secundum probabiliorē opinionem in primo instanti suæ creationis potuit peccare, & nihilominus in eodem illo primo instanti, nunquam præcessisset cum priuatione, seu carentia illius libere volitionis, siue bonæ, siue peccaminosæ.

Solum igitur indifferentia, seu libertas formaliter petit, siue ab æterno, siue in instanti, ut ita velit voluntas, ut poterit velle oppositum, quod sufficit ad exercitium propriū, & rigorosum libertatis & in hoc conuenit libertas creata cum increata; differt autem libertas creata ab increata, in hoc quod increata (ex eo quod ab æterno decreuerit, & non possit de nouo decernere in tempore, ut supra demonstraui) nunquam habuerit oppositū actum huic, quem nunc habet, neque habuerit carentiam formalem illius, libertas autem creata, quæ in tempore incipit amare, si talis inceptio non sit in primo instanti suæ creationis, siue dubio habuit carentiam formalem talis amoris; si vero, ut dicitur de Angelis, libere voluerunt in primo instanti suæ creationis, etiam conueniunt cum Deo in hoc, quod nunquam habuerint indifferentiam cum carentia formali illius primæ volitionis; Itaque hoc quod est habere, vel non habere prius priuationem, quæ actum positiuum per accidens est ad formalitatem libertatis; formale autem illius est, quod ita se determinauerit ad vnum, ut ad oppositū poterit pro suo libito determinari, quia hoc exigit dominium seu indifferentiam formalem circa suos actus, quæ sunt prædicata formaliter constituentia libertatem.

In alio autem maxime differt libertas creata ab increata, & indifferentia vnius ab indifferentia alterius, quod liberas increata ex eo quod immutabilis sit, ita physice, quæ moraliter ex suppositione quod semel ab æterno habuit decretum creandi hunc mundum, & conseruandi illum &c. nunquam mutatur sit tale decretum, ut iam supra explicui, quod aliter contingit in creata libertate, quæ quotidie mutat decreta, ex quibus omnibus euidenter solum manet argumentum à priori aduersariorū deceptioque esse illos dicendo indifferentiam Dei aliquando esse sub negatione actus positiui, quem semel habet, ut liquet ex dictis, quæ sufficiunt ad lucem offundendum sufficientem huic tractatui de libertate diuina, quæ æque difficilis est ac necessaria ad exactam doctrinam huius disputationis de voluntate Dei.

QVÆSTIO VLTIMA.

*Vtrum Deus concurrat cum causis secundis
aliquid imprimendo ipsis præuium ad
actionem illarum.*

SECTIO I.

Sententia aduersaria ponitur.

Prima sententia est Thomistarum, asserentium Deum concurrere cum omni causa secunda, siue libere operanti siue naturaliter aliquid præuium imprimendo in ipsam.